

KAMUSI YA MAELEKEZO YA ILANI YA UCHAGULI YA CCM YA MWAKA 2010

NA.	SEKTA/SERA	IBARA	MALENGO/ MAELEKEZO YA ILANI	MTEKELEZAJI
1.	Kujenga Msingi wa Uchumi wa Kisasa wa Taifa Linalojitegemea	19	<ul style="list-style-type: none"> (a) Kujenga Uchumi wa Kisasa wa Taifa Linalojitegemea, yaani modenaizesheni ya uchumi (b) Kutekeleza Sera ya Kuwawezesha Wananchi Kiuchumi (c) Kutekeleza Sera ya Dola Kupanga Mipango na Kusimamia Uchumi (d) Kuongeza uwezo wa Maarifa (sayansi na teknolojia) katika nchi kwa kutilia mkazo ubora wa Elimu na Raslimali Watu ya Nchi. (e) Kuweka msingi wa miundombinu ya uchumi wa kisasa kwa kuhakikisha nishati yenye uhakika na uboreshaji wa miundombinu na huduma za kiuchumi kwa jumla. (f) Kutumia fursa za kijiografia katika kukuza uchumi wa kisasa wa nchi. (g) Kuhimiza Watanzania kujenga utamaduni wa kufanya kazi. (h) Kuhakikisha uwiano wa mapato ili kujenga amani katika nchi na utulivu wa uchumi na maendeleo. (i) Kuweka methodolojia ya kusimamia utekelezaji wa majukumu haya ili kuhakikisha yanafanikiwa. 	Wizara zote.

2.	<p>SEKTA ZA UZALISHAJI MALI:</p> <p><i>(i) Mapinduzi ya Kilimo</i></p> <p>Kutekeleza kwa ukamilifu malengo ya Mpango wa Maendeleo ya Sekta ya Kilimo (ASDP) pamoja na kaulimbiu ya Kilimo Kwanza.</p>	33	<p>(a) Kuanzisha Benki ya Kilimo yenye uwezo mkubwa ili ianze kuwakopesha wakulima wakubwa na wadogo kwa masharti nafuu.</p> <p>(b) Kutumia uongozi shirikishi katika kusimamia kilimo na kuwafikishia wakulima vijijini maarifa yanayohusu kanuni za kilimo bora cha mazao wanayolima.</p> <p>(c) Kuziweka tayari Benki Kuu na Hazina kukipatia kilimo chetu fedha za kutosha kwa kuhakikisha kwamba Bajeti ya Serikali haiwi kizuizi cha maendeleo ya kilimo nchini.</p> <p>(d) Kuongeza upatikanaji na utumiaji wa pembejeo za kilimo, hususan mbolea, mbegu na miche bora na kuweka mfumo utakaohakikisha upatikanaji wa pembejeo hizo kwa wakulima.</p> <p>(e) Kuongeza upatikanaji na matumizi ya zana za kilimo kwa kuishirikisha sekta binafsi, kuhamasisha na kuwezesha vikundi vya wakulima, hususan vijana kupata mikopo ya pembejeo na zana za kilimo kutoka kwenye Mfuko wa Pembejeo.</p> <p>(f) Kuimarisha mashamba ya mbegu ya serikali ili kuongeza uzalishaji wa mbegu bora za mazao ya nafaka, mikunde na mbegu za mafuta na kuzisambaza kwa walengwa ili wazitumie.</p> <p>(g) Kuhamasisha uzalishaji wa mazao ya kilimo ya aina zote, hususan mazao makuu ya biashara, mazao ya chakula, mboga na matunda, mbegu za mafuta na muhogo ili mavuno makubwa ya kila zao yapatikane ifikapo mwaka 2015 kwa viwango vinavyopimika.</p>	Wizara ya Fedha na Uchumi/ Wizara ya Kilimo, Chakula na Ushirika.
----	--	----	--	--

			<p>(h) Kuweka msukumo mkubwa wa kilimo cha umwagiliaji maji katika maeneo stahiki ili kuhakikisha kwamba ifikapo mwaka 2015 karibu asilimia 25 ya mahitaji yetu ya chakula inapatikana kwa njia ya kilimo hicho.</p> <p>(i) Kuimarisha huduma za ugani kwa kuongeza kasi ya kufundisha na kuajiri wataalam wa fani mbalimbali hasa wenye vyeti vya kilimo na kuwaeneza wanakohitajika hasa vijijini na kuwajengea mazingira mazuri ya kazi.</p> <p>(j) Kuimarisha huduma za udhibiti wa visumbufu na magonjwa ya mimea kwa kujenga uwezo wa kudhibiti visumbufu vya mazao mara vinapojitokeza ili kumwezesha mkulima kupunguza upotevu wa mazao kabla na baada ya mavuno.</p> <p>(k) Kuhamasisha ujenzi na matumizi ya maghala bora ya kuhifadhia mazao na kutoa mafunzo juu ya teknolojia sahihi za hifadhi bora kwa lengo la kupunguza upotevu wa chakula. Mpango mkakati uandaliwe wa kupanua hifadhi ya mazao ya chakula katika maeneo ya nchi ambako mazao ya chakula yanalimwa kwa wingi.</p> <p>(l) Kuimarisha usindikaji wa mazao mbalimbali katika ngazi ya kaya ili kuongeza thamani na muda wa matumizi na upatikanaji wa chakula kwa ujumla.</p> <p>(m) Kupima maeneo ya kilimo na mashamba ya wakulima wapate hati miliki na kuhimiza matumizi bora ya ardhi ili kupunguza migogoro ya kijamii kama vile kati ya wazalishaji wa mazao na wafugaji.</p>	
--	--	--	---	--

			<p>(n) Kusimamia utaratibu wa mashindano ya kilimo kinachozingatia kanuni bora za kilimo kati ya vijiji, kata, tarafa, wilaya na mikoa.</p> <p>(o) Kuimarisha uongozi wa Vyama vya Ushirika na kuvijengea uwezo kujiendesha kwa ufanisi.</p> <p>(p) Kuimarisha shughuli za ukaguzi na usimamizi wa Vyama vya Ushirika nchini.</p> <p>(q) Kuweka kanda zinazoeleweka za mazao ya chakula na ya biashara kwa kuzingita hali ya hewa na uzoefu uliopo. Mazao yanayohusika yalimwe kwa wingi katika kanda hizo.</p> <p>(r) Kuwezesha Halmashauri 133 kununua vitendea kazi kwa wataalamu ifikapo mwaka 2015.</p> <p>(s) Kuzalisha mbolea kwa wingi kwa ajili ya mapinduzi ya kilimo tunayoyafanya na kuhamasisha makampuni ya mbolea ili yaingize mbolea kwa wingi kukidhi mahitaji ya tani 385,000 ifikapo mwaka 2015.</p>	
	(ii) Sekta ya Umwagiliaji	34	<p>(a) Kuendelea kutekeleza umwagiliaji kupitia Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Kilimo kwa kuongeza eneo lenye miundombinu ya umwagiliaji kutoka hekta 326,492 za Juni 2010 hadi hekta 1,000,000 ifikapo mwaka 2015 na hivyo kujitosheleza kwa zao la mpunga. Sekta binafsi itashirikishwa katika uendelezaji na uwekezaji kwenye kilimo cha umwagiliaji.</p> <p>(b) Kukamilisha Mkakati na Sheria ya Umwagiliaji.</p> <p>(c) Kujenga na kukarabati miundombinu ya umwagiliaji kwa</p>	Wizara ya Maji na Umwagiliaji.

			<p>wakulima wadogo na wa kati ili kuongeza uzalishaji na ufanisi wa matumizi ya maji;</p> <p>(d) Kujenga na kukarabati mabwawa ya kuvuna na kuhifadhi maji ya mvua na mito kwa ajili ya umwagiliaji;</p> <p>(e) Kujenga uwezo wa Taasisi zinazohusika na umwagiliaji katika ngazi ya taifa, Halmashauri na wakulima katika usimamizi na uendeshaji endelevu wa miradi ya umwagiliaji.</p> <p>(f) Kutoa msukumo mpya katika uanzishwaji wa kituo cha mafunzo na shughuli za utafiti wa umwagiliaji na matumizi bora ya maji.</p>	
	<p>(iii) Mapinduzi ya Mifugo Kuiendeleza sekta ya mifugo kwa ari zaidi, nguvu zaidi na kasi zaidi ili kuiwezesha kutoa mchango mkubwa kwenye Pato la Taifa.</p>	38	<p>(a) Serikali iandae programu kabambe ya kuendeleza sekta ya mifugo na ufugaji. Programu hiyo ijumuishe pamoja na mambo mengine masuala ya uendelezaji wa maeneo ya malisho, kuchimba na kujenga malambo, mabwawa, majosho na huduma za ugani ili hatimaye wafugaji waondokane na ufugaji wa kuhamahama.</p> <p>(b) Benki ya Kilimo itakayoanzishwa iwe pia Benki ya Mifugo ili iweze kutoa mikopo kwa wasomi wenye nia ya kufuga na kuwawezesha kuingia kwa wingi katika ufugaji wa kisasa.</p> <p>(c) Kuelimisha wafugaji uwiano kati ya idadi ya mifugo na eneo.</p> <p>(d) Serikali isimamie kwa ufanisi mkubwa mradi wa kopa ng'ombe, lipa ng'ombe kama hatua ya kueneza ufugaji wa kisasa wenye tija kubwa.</p> <p>(e) Kuendeleza elimu kwa Wafugaji ili wajue kuwa mifugo</p>	Wizara ya Mifugo na Uvuvi

			<p>waliyonayo ni mali inayoweza kuvunwa katika umri na uzito muafaka unaokidhi mahitaji ya soko, ili kuwaondolea umaskini wao badala ya kuridhika na wingi wa mifugo iliyo duni na maisha ya kuhamahama.</p> <p>(f) Uzalishaji wa mitamba upanuliwe kwa kiwango kikubwa kwa Serikali kuivutia na kuiwezesha sekta binafsi katika uzalishaji na ufugaji wa kisasa.</p> <p>(g) Kufufua na kujenga majosho na malambo mapya kwa ajili ya mifugo na kuhimiza uogeshaji endelevu.</p> <p>(h) Kuimarisha utafiti wa mifugo kwa kuboresha na kuhifadhi kosaafu za mifugo ya asili ili kuongeza uzalishaji na tija.</p> <p>(i) Kuimarisha huduma za ugani na mafunzo ya wataalamu na wafugaji.</p> <p>(j) Kuongeza na kuimarisha vituo vya uzalishaji mbegu bora za mifugo na kuhimiza matumizi ya mbegu hizo.</p> <p>(k) Kuimarisha huduma za afya ya mifugo kwa kudhibiti magonjwa ya mifugo hasa ya milipuko na uanzishwaji wa Maeneo Huru kwa Magonjwa ya Mifugo.</p> <p>(l) Kuhimiza wafugaji watekeleze kanuni za ufugaji bora na kuingia katika ufugaji endelevu wa kisasa na kibiashara unaozingatia hifadhi ya mazingira.</p> <p>(m) Kuhamasisha uanzishaji na uimarishaji wa vikundi vya ushirika</p>	
--	--	--	---	--

			<p>wa wafugaji.</p> <p>(n) Kuhamasisha ushirikishwaji wa sekta binafsi katika utoaji wa huduma mbalimbali za mifugo.</p>	
	<p><i>(iv) Mapinduzi ya Uvuvi</i> Kuindeleza sekta ya vuvi ili iwe ya kisasa zaidi na iweze kuchangia kwa kiwango kikubwa kwenye Pato la Taifa.</p>	41	<p>(a) Wizara ianzishe na kuendesha vyuo vyake vya uvuvi ili iweze kuandaa wataalam wengi wa sekta ya uvuvi kukidhi mahitaji yote yanayotakiwa kwa ajili ya kuboresha uvuvi nchini.</p> <p>(b) Kuweka ulinzi madhubuti wa bahari zetu dhidi ya wavuvi haramu ikiwa ni pamoja na kukamata vyombo vyao vya uvuvi na kuwatoza fidia kwa mujibu wa sheria.</p> <p>(c) Kuweka na kutekeleza programu yenye malengo yanayopimika mwaka hadi mwaka kuhusu haja ya kuleta mapinduzi ya uvuvi yanayotumia zana na maarifa ya kisasa.</p> <p>(d) Kuimarisha ushirikishwaji wa jamii na wadau katika ulinzi, usimamizi na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi.</p> <p>(e) Kuimarisha miundombinu ya uvuvi kwa kujenga mialo, masoko ya kisasa, vituo vya kutotolea vifaranga vya samaki na maabara.</p> <p>(f) Kuboresha mazao ya uvuvi kwa ajili ya kukidhi mahitaji ya soko la ndani na nje ya nchi.</p> <p>(g) Kujenga mazingira ya kuvutia uwekezaji katika sekta ya uvuvi hususan ujenzi wa viwanda vya kusindika samaki.</p> <p>(h) Kuhamasisha wawekezaji wa ndani na wa nje kuwekeza katika</p>	Wizara ya Mifugo na Uvuvi

			<p>uvuvi kwenye Bahari Kuu.</p> <p>(i) Kuimarisha na kuendeleza uanzishwaji wa maeneo tengefu kwenye maziwa makuu hususani Ziwa Victoria, Tanganyika na Nyasa.</p> <p>(j) Kuhamasisha uimarishaji na uanzishaji wa vikundi vya ushirika wa wavuvi na wafugaji wa samaki.</p> <p>(k) Kuimarisha usimamizi wa mazingira katika maeneo ya uvuvi, ukuzaji wa viumbe kwenye maji na maeneo tengefu.</p> <p>(l) Kuhimiza shughuli mbadala za kiuchumi kwa jamii za wavuvi ili kupunguza shinikizo la uvuvi kwenye maji ya asili na maeneo tengefu.</p>	
	<p>(v) <i>Wanyamapori na Misitu</i> Kuhifadhi, kulinda, kuendeleza, kuumisha, kuboresha na kuvuna maliasilisi ya wanyamapori, misitu na nyuki kwa manufaa ya Taifa.</p>	44	<p>(a) Kuongeza msukumo katika kuendeleza ufugaji wa nyuki kwa ajili ya kuzalisha asali na nta kibiashara.</p> <p>(b) Kuweka utaratibu shirikishi wa upandaji miti, uvunaji na udhibiti wa moto. Ushirikishaji huo utakuwa wa sekta binafsi, NGOs na vijiji.</p> <p>(c) Kuwezesha jamii zinazozunguka maeneo ya hifadhi kunufaika na rasilimali za wanyamapori na misitu.</p> <p>(d) Kuboresha miundombinu ndani ya mapori ya akiba, hifadhi za wanyamapori na misitu.</p> <p>(e) Kuendelea kuboresha mazingira ya makazi ya watumishi</p>	Wizara ya Maliasili na Utalii.

			wanaoishi katika mazingira magumu.	
	(vi) Utalii Kuitangaza hazina ya utalii tuliyonayo kwa mbinu za kisasa ili kukuza zaidi mchango wa utalii kwa Pato la Taifa.	47	<p>(a) Kujenga Chuo Cha Utalii ili kuimarisha mafunzo ya hoteli na utalii kwa lengo la kuongeza wingi na ubora wa watumishi wa huduma hizo.</p> <p>(b) Kukuza mwamko na kuendesha kampeni za kuwashawishi Watanzania kujenga utamaduni wa kutembelea vivutio vya utalii.</p> <p>(c) Kupanua wigo wa aina za utalii kwa kuendeleza utalii wenye kuhusisha utamaduni, mazingira, makumbusho (historia) na michezo kama vile golfu.</p> <p>(d) Kujihusisha kwa ukamilifu katika kutangaza fursa za kitalii zilizomo nchini na kuongeza bajeti ya kutangaza utalii ifanane na zile za nchi jirani.</p> <p>(e) Kufanya juhudi maalumu za kutafuta masoko mapya ya utalii katika nchi zinazoinukia kiuchumi kama vile China na nchi nyingine za Asia.</p> <p>(f) Kuandaa mikakati ya kuziba mianya ya uvujaji wa mapato ya utalii.</p> <p>(g) Kuhimiza wawekezaji wa ndani na nje kujenga hoteli za kitalii za hadhi ya nyota 3 hadi 5.</p> <p>(h) Kuzitathmini hoteli zilizopo na kuzipanga katika madaraja ya nyota zinayostahili. Wakati huo huo kuhakikisha kuwa hoteli</p>	Wizara ya Maliasili na Utalii.

			<p>zinakuwa katika hali ya unadhifu.</p> <p>(i) Kuendeleza jitihada za kuhifadhi mazingira katika mbuga za wanyama, misitu fukwe, za bahari na maziwa.</p> <p>(j) Kuwavutia watalii wa nje kwa kuboresha huduma na uzalishaji wa bidhaa zenye ubora kwa kutumia teknolojia rahisi na za kisasa ili ziwavutie watalii.</p> <p>(k) Kuhakikisha kuwa kuna usafiri wa uhakika wa ndege ili kuimarisha utalii.</p>	
	<p>(vii) Viwanda Kukuza sekta ya viwanda kutoka asilimia 9.9 ya sasa hadi asilimia 15 mwaka 2015 kwa kuweka mazingira mazuri kwa ajili ya maendeleo endelevu ya sekta za viwanda, biashara na masoko.</p>	49	<p>(a) Kuimarisha ushiriki wa sekta binafsi katika uwekezaji na biashara katika soko la ushindani.</p> <p>(b) Kujenga na kuimarisha ujuzi katika biashara na kuweka msukumo zaidi katika kutumia fursa za masoko.</p> <p>(c) Kujenga mifumo imara ya viwanda, biashara na masoko yenye kuendeleza na kukuza mauzo nje.</p> <p>(d) Kuimarisha kifedha Benki ya Rasilimali Tanzania (TIB) ili kiwe chombo madhubuti cha kuchochea mapinduzi ya viwanda nchini kwa kutoa mikopo ya muda mrefu na riba nafuu kwa wawekezaji wakubwa, wa kati na wadogo nchini kote.</p> <p>(e) Kuwekeza katika mradi wa makaa ya mawe ya Mchuchuma, Chuma cha Liganga na viwanda vya kemikali na mbolea katika Kanda za Maendeleo kikiwemo kiwanda cha mbolea aina ya UREA mkoani Mtwara na kuwezesha kiwanda cha Minjingu</p>	Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko.

			<p>kuzalisha mbolea bora ya NPK na MPR ili kufikia lengo lililowekwa.</p> <p>(f) Kuimarisha uzalishaji mali viwandani kwa kuvifufua na kuviendeleza kwa teknolojia ya kisasa viwanda vyote ambavyo viliuzwa huko nyuma na kisha kutelekezwa.</p> <p>(g) Kuboresha vivutio kwa ajili ya uwekezaji kwenye viwanda vitakavyotumia malighafi mbalimbali zilizopo nchini vikiwemo viwanda vya nguo, ngozi, usindikaji wa matunda, mbogamboga na usanifu wa madini ya vito.</p> <p>(h) Kuendelea kuhamasisha uanzishaji na uimarishaji wa Maeneo Maalumu ya Uzalishaji kwa Mauzo ya Nje (EPZ) na Maeneo Maalumu ya Kiuchumi (SEZ).</p> <p>(i) Kuendelea kutekeleza mkakati unganishi wa kufufua na kuendeleza viwanda vya ngozi.</p> <p>(j) Kuandaa taarifa kuhusu fursa za uwekezaji katika miradi ya maendeleo ya viwanda nchini.</p>	
	(viii) Viwanda Vidogo	50	<p>(a) Kuendeleza programu ya Muunganisho wa Ujasiriamali Vijijini kwa kutoa ushauri, mafunzo, mitaji na huduma za kiufundi kwa wajasiriamali.</p> <p>(b) Kuongeza mchango wa viwanda vidogo na biashara ndogo (SMEs) katika pato la Taifa kutoka asilimia 33 ya GDP hivi sasa kufikia asilimia 40 mwaka 2015.</p>	Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko.

			<p>(c) Kuendeleza, kuzalisha na kusambaza teknolojia za kuongeza thamani ya mazao kupitia vituo vya SIDO vilivyopo Mbeya, Arusha, Kilimanjaro, Lindi, Iringa na Kigoma.</p> <p>(d) Kutoa elimu na kuwajengea uwezo wakulima wa kusindika mazao kabla ya kuyauza kama vile usindikaji wa asali, utengenezaji wa mvinyo, utengenezaji wa juisi pamoja na ufungashaji wa bidhaa kwa kutumia teknolojia ya TBS.</p> <p>(e) Kuwaunganisha wajasiriamali wadogo na makampuni makubwa yaliyo tayari kununua bidhaa zao.</p> <p>(f) Kujenga uwezo wa SIDO na kuwatafutia vyanzo vya fedha ili kuwawezesha kutoa mafunzo ya usindikaji kwa wajasiriamali wadogo. Aidha, Sheria iliyoanzisha SIDO itafanyiwa mapitio ili iendane na mahitaji ya uchumi wa sasa.</p> <p>(g) Kuendeleza miundombinu ya viwanda vidogo na biashara ndogo.</p>	
	<i>(ix) Biashara</i>	51	<p>(a) Kuhamasisha matumizi ya fursa za masoko ya ndani, kikanda na kimataifa, zikiwemo fursa za masoko ya AGOA, EBA, China, Japan, Canada na India ili kukuza biashara ya nje kwa kiwango kikubwa.</p> <p>(b) Kutoa mafunzo ya kuwajengea uwezo wajasiriamali kuhusu mbinu za kuyafikia masoko ya nje.</p> <p>(c) Kuendelea na majadiliano ya ubia wa kiuchumi kati ya Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) na Jumuiya ya Ulaya (EU).</p>	Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko.

			<p>(d) Kuendelea na utekelezaji wa uanzishwaji wa Itifaki ya Soko la Pamoja la Jumuiya ya Afrika Mashariki na kuendelea kutekeleza Itifaki ya Biashara ya Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika (SADC).</p> <p>(e) Kufanya utafiti wa kina juu ya gharama za kufanya biashara nchini kwa lengo la kupunguza gharama hizo na kuchochea ukuaji wa biashara.</p>	
	(x) Mapinduzi ya Kilimo	52	<p>(a) Kuanzisha vituo vitatu vya biashara vya kanda katika mikoa ya Mwanza, Mbeya na Arusha.</p> <p>(b) Kuratibu na kuhamasisha ushiriki wa wajasiriamali wa Tanzania katika maonesho ya biashara ya kimataifa ndani na nje ya nchi.</p> <p>(c) Kufanya utafiti wa masoko na bei ili kupanua wigo wa mahitaji ya masoko ya bidhaa zetu.</p> <p>(d) Kuanzisha programu ya kuwa na utambulisho wa kitaifa kwa bidhaa.</p>	Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko.
	(xi) Masoko	53	<p>Kukamilisha mkakati wa Sera ya Masoko na Bidhaa za Kilimo.</p> <p>(b) Kuendeleza miundombinu ya masoko ya mikoa na kuanzisha masoko katika vituo vya mipakani ili kukuza biashara ya ndani na kikanda.</p> <p>(c) Kutekeleza mkakati wa kukuza mauzo nje na mpango unganishi wa biashara.</p>	Wizara ya Viwanda, Biashara na Masoko.

		<p>(d) Kuendeleza biashara ya ndani ikiwa ni pamoja na kujenga dhana ya kutumia bidhaa zilizozalishwa Tanzania (NUNUA BIDHAA ZA TANZANIA).</p> <p>(e) Kuboresha na kupanua wigo wa biashara mtandao katika ngazi ya Wilaya, Mkoa hadi Taifa.</p> <p>(f) Kuwalinda wajasiriamali wa ndani kwa kutoingiza bidhaa mbalimbali kutoka nje ambazo zinaua soko la ndani la bidhaa zao, kwa mfano samani.</p> <p>(g) Kupanua matumizi ya simu za viganjani katika kutoa taarifa za bei ya mazao na masoko kwa wakati. Aidha, kuangalia uwezekano wa kuanzisha mbao za matangazo katika ngazi ya Wilaya na Mkoa ili kutoa taarifa mbalimbali ikiwemo bei na masoko kwa wakati muafaka.</p> <p>(h) Kuendeleza mchakato wa kuanzisha Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara.</p> <p>(i) Kuendeleza miundombinu ya masoko na kuanzisha masoko mipakani kama vile Karagwe, Kigoma, Holili, Horohoro, Namanga, Sumbawanga, Taveta na Tarakea.</p> <p>(j) Kuendeleza utekelezaji wa Mfuko wa Stakabadhi za Mazao Ghalani.</p> <p>(k) Kushirikiana na Sekta Binafsi katika kubuni na kutekeleza mikakati ya masoko ya ndani, kikanda na kimataifa.</p>	
--	--	--	--

			<p>(l) Kuendeleza na kuboresha mfumo wa ukusanyaji, uhifadhi, uchambuzi na usambazaji wa taarifa za masoko.</p> <p>(m) Kuboresha mazingira ya kufanya biashara kwa kutekeleza Sheria ya Usajili wa Shughuli za Biashara (BRELA).</p>	
	<p><i>(xii) Madini</i> Kuchukua hatua zenye lengo la kuharakisha ukuaji wa mchango wa Sekta ya Madini kwenye uchumi wa Taifa.</p>	56	<p>(a) Kuendelea kuliimarisha Shirika la Madini la Taifa (STAMICO) ili liweze kushiriki katika umiliki wa migodi mikubwa na ya kati na katika utoaji huduma katika sekta ya madini na litumike kuwaendeleza wachimbaji wadogo.</p> <p>(b) Kuongeza mapato yatokanayo na sekta ya madini kwa kujenga uwezo wa Serikali katika usimamizi, uimarishaji wa miundombinu zikiwemo ofisi, vitendea kazi, kuongeza na kuwaendeleza wataalamu kwenye sekta ikiwa ni pamoja na kuimarisha wakala za Geological Survey of Tanzania (GST) na Wakala wa Ukaguzi wa Madini (TMAA).</p> <p>(c) Kusimamia na kuhamasisha uwekezaji, utafutaji, uchimbaji na uongezaji thamani katika madini ili kukuza mchango wa sekta hiyo katika pato la Taifa.</p> <p>(d) Kuwaendeleza wachimbaji wadogo katika utafutaji, uchimbaji, uchenjuaji na biashara ya madini, kuwarasimisha, kuwatafutia maeneo, kuwawezesha kupata mikopo na mitaji kwa kuanzisha mifuko maalumu, kuwapa mafunzo, teknolojia bora na maarifa. Aidha, katika kuhakikisha wachimbaji wadogo wanachangia katika uchumi wa nchi yatawekwa mazingira mazuri ya kuwawezesha kuendesha shughuli za madini kwa usalama na</p>	Wizara ya Nishati na Madini.

			<p>kutunza mazingira.</p> <p>(e) Kuendelea kuimarisha ukaguzi wa migodi katika masuala ya usalama, utunzaji wa mazingira na afya migodini.</p> <p>(f) Kujenga uwezo wa utaalamu wa kushiriki kwa ukamilifu katika mikataba yote ya madini kwa lengo la kulinda maslahi ya nchi.</p> <p>(g) Kuandaa soko bora la ndani la kuuzia madini lililowazi ili madini yetu yasiuzwe kilanguzi nje ya nchi.</p> <p>(h) Serikali kuwa na hisa katika uchimbaji mkubwa wa madini.</p> <p>(i) Kuandaa mkakati wa uchimbaji wa madini ya “uranium” tuliyonayo ili yachangie katika modenaizesheni ya uchumi.</p> <p>(j) Serikali ihakikishe kwamba migodi yote mikubwa inapata huduma zake kutoka hapa hapa nchini kama vile vyakula, ulinzi n.k.</p> <p>(k) Kuongeza uwezo wa kitaalamu kwa Watanzania wanaojishughulisha katika Sekta ya Madini.</p>	
3.	<p>SEKTA YA MIUNDOMBINU NA HUDUMA ZA KIUCHUMI</p> <p><i>(i) Ardhi</i></p> <p>Kulinda na kuendeleza kwa ari na nguvu zaidi</p>	59	<p>(a) Kwa kushirikiana na Halmashauri za Wilaya na Miji, kukamilisha kazi ya upimaji wa mipaka ya vijiji vipya na kupanga mpango wa matumizi bora ya ardhi. Vilevile kuwahamasisha wananchi kuchangia upimaji wa mashamba yao na kuwapatia hatimiliki za kimila, pamoja na kujenga masijala za ardhi katika ngazi za Wilaya na Vijiji.</p> <p>(b) Kutekeleza Mpango wa Taifa wa Matumizi ya Ardhi wenye</p>	Wizara ya Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi.

	<p>mafanikio ambayo yamepatikana.</p>		<p>program 12 ambazo ni programu ya kuimarisha TUME, Kilimo, Mifugo, Uvuvi, Misitu, Wanyamapori, Madini, Nishati, Miundombinu, Rasilimali maji, Utalii na Uwanda/Uoto Asili kwa lengo la kukamilisha kazi ya upangaji wa matumizi bora ya ardhi nchini.</p> <p>(c) Kuandaa utaratibu wa kuwawezesha wananchi wasio na ardhi kupatiwa ardhi katika maeneo mengine ya nchi.</p> <p>(d) Kusajili Hatimiliki na Nyaraka za Kisheria 300,000 na kuifanyia marekebisho Sheria ya Usajili wa Hati, Sura ya 334 ili kuboresha kazi ya usajili wa Hati na Nyaraka mbalimbali.</p> <p>(e) Kuimarisha Ofisi ya Ardhi ya Kanda ya Kusini katika Mji wa Mtwara na kuanzisha Kanda mpya ya Magharibi itakayokuwa Mjini Tabora na Kanda ya Dar es Salaam.</p> <p>(f) Kuziwezesha Halmashauri za Miji na Wilaya zote nchini kuweka na kuutumia mfumo wa kutumia teknolojia ya kompyuta katika kutoa huduma za ardhi kwa kuimarisha na kuboresha utunzaji wa kumbukumbu za upimaji ardhi, na kuzibadilisha kutoka mfumo uliopo sasa kuwa wa kielektroniki.</p> <p>(g) Kwa kushirikiana na Halmashauri za Miji na Wilaya kutambua ardhi kwa ajili ya kuanzisha Hazina ya Ardhi (Land Bank) kwa ajili ya wawekezaji wa ndani na nje ya nchi.</p> <p>(h) Kuzijengea uwezo Halmashauri za Miji na Wilaya ziweze kupima viwanja vingi na kuuza kwa wanaohitaji kwa kutumia mfuko wa</p>	
--	---------------------------------------	--	---	--

			<p>mzunguko (Plot Development Revolving Fund).</p> <p>(i) Kutoa elimu kwa umma juu ya Sheria za Ardhi, Sheria ya Mipangomiji, Sheria ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi na sheria zingine zinazohusiana na utawala wa ardhi.</p> <p>(j) Kuzijengea uwezo Halmashauri za Wilaya, Miji na Majiji kuajiri wataalamu wa kutosha wa sekta ya ardhi na kununua zana za kisasa za kupima ardhi na usanifu wa ramani.</p> <p>(k) Kuboresha utendaji kazi wa Mabaraza ya Wilaya ya Ardhi na Nyumba 39 yaliyopo na kuanzisha Mabaraza mapya 50 (wastani wa mabaraza 10 kwa kila mwaka) kwenye wilaya zenye migogoro mingi ya ardhi na nyumba.</p>	
	<i>(ii) Nyumba. Mipango Miji na Upimaji na Ramani</i>	60	<p>(a) Nyumba</p> <p>(i) Kushirikisha Wakala wa Taifa wa Utafiti wa Nyumba Bora na Vifaa vya Ujenzi (NHBRA) katika kufanya tafiti mbalimbali za vifaa vya ujenzi wa nyumba bora kwa teknolojia rahisi na gharama nafuu na kufikisha matokeo ya utafiti huo kwa wananchi.</p> <p>(ii) Kuzielekeza Serikali za Mitaa kuratibu na kusimamia upatikanaji wa ardhi na uendelezaji wa miundombinu ili kuwezesha makampuni ya uendelezaji milki na watu binafsi kujenga nyumba na uendelezaji wa miji kwa namna bora na endelevu.</p> <p>(iii) Kuhakikisha kwamba ujenzi wa nyumba na majengo</p>	Wizara ya Ardhi, Nyumb na Maendeleo ya Makazi.

			<p>yanayotumiwa na umma unazingatia mahitaji maalumu hususan ya watu wenye ulemavu.</p> <p>(iv) Kuhakikisha kuwa jumla ya nyumba 15,000 (kwa wastani nyumba 3,000 kila mwaka) zinajengwa na Shirika la Taifa la Nyumba (NHC) kwa kushirikiana na sekta binafsi.</p> <p>(v) Kuhimiza uanzishwaji wa vyama vya ushirika wa nyumba, na pia vikosi vya ujenzi wa nyumba bora na za gharama nafuu katika ngazi za Wilaya na Kata; ili kuwezesha wananchi wa kipato cha chini kufaidika na mikopo ya nyumba.</p> <p>(vi) Kuboresha mazingira ya upatikanaji wa mikopo kwa ajili ya ujenzi wa nyumba kwa masharti nafuu, kuwahamasisha wananchi kuzielewa Sheria ili wazitumie kupata mikopo ya muda mrefu kwa ajili ya kujenga au kununua nyumba na kuhamasisha mabenki na vyombo vingine vya fedha kutoa mikopo ya ujenzi wa nyumba ya muda mrefu na yenye riba nafuu.</p> <p>(vii) Kubadili Mfuko wa Mikopo ya Nyumba kwa watumishi wa Serikali kuwa Mfuko wa Dhamana ya Mikopo ya nyumba kwa madhumuni ya kuwafikia watumishi wote wa umma.</p> <p>(viii) Kulielekeza Shirika la Nyumba la Taifa kuwa mwendelezaji ardhni mkubwa (Master Estate Developer) na kujenga nyumba nyingi kwa ajili ya kuuza au kupangisha kwa wananchi wote na hasa watu wa kipato cha kati na cha chini.</p>	
--	--	--	---	--

			<p>(ix) Kutunga sheria itakayowataka wote wanaojenga nyumba bora na majengo mbalimbali mijini na vijijini kujenga miundombinu ya kuvuna na kutumia maji ya mvua.</p> <p>(x) Kukamilisha utungaji wa Sera ya Taifa ya Nyumba (Housing Policy).</p> <p>(xi) Kuandaa mpango wa kampeni ya kitaifa katika kila wilaya kuhakikisha kuwa wananchi wanajijengea nyumba bora.</p> <p>(xii) Kuweka mazingira yatakayoweza ujenzi wa nyumba wa gharama nafuu.</p> <p>(b) Mipango Miji</p> <p>(i) Kuandaa na kusimamia utekelezaji wa programu ya Taifa ya Kurasimisha Makaazi nchini. Programu hii itakuwa dira ya kuboresha makaazi na kukabiliana na tatizo la ujenzi holela nchini. Aidha, Serikali kwa kushirikiana na wadau wengine itaendeleza kasi ya Urasimishaji wa ardhi na nyumba katika Majiji na Hamashauri za Miji na Wilaya na kutoa leseni za makazi.</p> <p>(ii) Kukasimu kazi za uidhinishaji wa ramani za mipango miji, ramani za upimaji ardhi na taarifa za uthamini wa ardhi katika ngazi za Kanda, Mikoa na Wilaya ili kazi zote hizo zifanyike katika ngazi za chini bila urasimu wowote.</p> <p>(iii) Kuanzisha miji midogo pembezoni mwa miji mikubwa ili kupunguza msongamano katikati ya miji yote mikubwa</p>	
--	--	--	---	--

			<p>tukianzia na Jiji la Dar es Salaam (<i>Satellite Towns</i>).</p> <p>(iv) Kuanzisha mji wa kisasa wa Kigamboni (<i>Kigamboni New City</i>).</p> <p>(v) Kushirikiana na Halmashauri za miji na majiji kutekeleza mpango wa kuboresha makazi yaliyojengwa kiholela (<i>Slum Improvement Programmes</i>).</p> <p>(c) Upimaji na Ramani</p> <p>(i) Kutekeleza mradi kabambe wa kuweka kituo cha kupokea picha za Satellite (<i>Satellite Imagery Receiving Station</i>) kitakachorahisisha upimaji wa ardhi yote nchini na pia kitarahisisha utayarishaji wa ramani kwa ajili ya matumizi mbalimbali.</p> <p>(ii) Kukamilisha Sera ya Taifa ya Upimaji na Ramani, kutayarisha Sheria ya Upimaji na Ramani, na kuanzisha Mfuko wa kulipa Fidia ya Ardhi nchini.</p> <p>(iii) Kukamilisha upimaji na uwekaji wa alama 600 za mtandao wa upimaji nchini, ambazo zitakuwa na wastani wa umbali wa kilomita 30 kati ya alama moja na nyingine kwa maeneo ya vijijini na kilomita 10 kwa maeneo ya Mijini ili kupunguza gharama za upimaji ardhi nchini.</p> <p>(iv) Kuanza kupima na kutayarisha ramani katika maeneo ya majini (baharini na katika maziwa) kwa kushirikiana na</p>	
--	--	--	---	--

			<p>mashirika ya kimataifa ya Haidrografia.</p> <p>(v) Kwa kushirikiana na nchi tunazopakana, kuimarisha alama za mipaka, na pia kulitafutia ufumbuzi tatizo la mpaka baina yetu na nchi ya Malawi katika Ziwa Nyasa.</p>	
	<p>(iii) Nishati Kuongeza kwa kiwango kikubwa uzalishaji wa nishati ya umeme kutoka MW 1051 hadi MW 1722 (sawa na ongezeko la MW 671) na kupunguza ile ya tungamotaka.</p>	62	<p>Kuongeza kwa kiwango kikubwa uzalishaji wa nishati ya umeme kutoka MW 1051 hadi MW 1722 (sawa na ongezeko la MW 671) na kupunguza ile ya tungamotaka kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>(a) Kuboresha sera, sheria na kanuni zinazoongoza sekta ya nishati nchini.</p> <p>(b) Kuunganisha gridi ya Tanzania na gridi za nchi jirani ili kuimarisha upatikaji wa umeme nchini.</p> <p>(c) Kukamilisha upelekaji wa umeme kwenye Mikoa na Wilaya ambako gridi ya Taifa haijafika. Aidha, mkakati kabambe wa kupeleka umeme vijijini utaandaliwa na kutekelezwa kwa kumshirikisha Wakala wa Nishati Vijijini (REA).</p> <p>(d) Kuimarisha mfuko wa nishati vijijini kwa kubuni vyanzo vya ziada vya kuchangia mfuko huu.</p> <p>(e) Kuandaa na kutekeleza mpango utakaoipunguzia TANESCO baadhi ya majukumu na kuishirikisha sekta binafsi katika kuongeza na kuimarisha uzalishaji, usafirishaji na usambazaji wa nishati ya umeme nchini. Uzalishaji wa umeme kwa kutumia rasilimali za maji zilizopo utaendelea kuwa moja ya majukumu ya</p>	Wizara ya Nishati na Madini.

			<p>TANESCO.</p> <p>(f) Kuendeleza na kupanua uzalishaji, usambazaji na matumizi ya gesi asilia; na</p> <p>(g) Kuendeleza utafutaji wa mafuta na gesi asilia nchini.</p> <p>(h) Kujenga mradi wa umeme wa Kinyerezi wenye uwezo wa MW 240.</p> <p>(i) Kuendeleza mradi wa umeme wa Kiwira (MW 200) na Mchuchuma (MW 240), Ngaka (MW 200) vitakavyozalisha umeme unaotokana na makaa ya mawe.</p> <p>(j) Kuanza utekelezaji wa mradi wa kuzalisha umeme (358MW) kwa kutumia maji katika bonde la mto Ruhuji.</p> <p>(k) Kuzalisha umeme (300MW) kutokana na gesi asili ya Mnazi Bay.</p> <p>(l) Kupanua mitambo ya kusafisha gesi na bomba la kusafirisha gesi kutoka Songo Songo hadi Dar es Salaam.</p> <p>(m) Kutekeleza mradi wa usambazaji wa gesi asili Dar es Salaam kukidhi mahitaji ya sekta mbalimbali.</p> <p>(n) Kufanya tathmini na kujenga mfumo wa kusambaza gesi asilia nchini.</p> <p>(o) Kuanza mchakato utakaowezesha utekelezaji wa mradi wa kufua umeme kwenye vyanzo vya maji katika maporomoko ya Stiegler's</p>	
--	--	--	---	--

			<p>Gorge, Ruhuji, Rumakali, Mpango, Nsovwe na Ruvuma.</p> <p>(p) Kujenga kiwanda cha kusafisha mafuta na bomba la kusafirisha mafuta kutoka Dar es Salaam hadi Mwanza (1200 km).</p> <p>(q) Kuongeza kasi ya uunganishwaji umeme kupitia mifumo nje ya gridi kwa kuhamisha matumizi ya nishati jadidifu kama umeme wa jua, upepo na tungamotaka kupitia mradi wa TEDAP.</p> <p>(r) Kuandaa programu ya kupunguza matumizi ya umeme hususan viwandani na majumbani.</p> <p>(s) Kufufua na kupanua mitambo ya TPDC ya kusafishia mafuta na kuhakikisha kwamba mitambo hiyo inafanya kazi wakati wote.</p> <p>(t) Kuwa na mpango wa kuhimiza matumizi ya nishati mbadala ya jua, upepo na fungamotaka (biogas).</p> <p>(u) Kuanza utekelezaji wa njia Kuu ya Umeme ya Zambia, Tanzania na Kenya (ZTK) inayounganisha mitandao ya Umeme ya nchi za Mashariki ya Afrika na nchi za Kusini.</p> <p>(v) Kukamilisha utekelezaji wa mradi wa KV 132 wa Makambako-Songea utakaofikisha umeme wa gridi wilaya za Songea, Namtumbo, Mbinga, Nyasa na Ludewa.</p> <p>(w) Kuongeza ushiriki wa sekta binafsi ili iwekeze katika uzalishaji wa nishati mbadala kutokana na jua, upepo, biogas na vyanzo vingine kwa kiwango kikubwa na kuongeza uwezo wa usambazaji kwa gharama nafuu zaidi kwa njia ya ubia wa sekta ya Umeme na Sekta</p>	
--	--	--	---	--

			<p>binafsi (PPP).</p> <p>(x) Kuongeza uwezo wa gridi ya Taifa toka MW 240 hadi MW 400.</p>	
	<p>(iv) Barabara Kuyalinda na kuyaendeleza mafanikio yaliyopatikana.</p>	64	<p>(a) Kuimarisha Mfuko wa Barabara (Tanzania Road Fund)</p> <p>Kuendelea kuimarisha Mfuko wa Barabara kwa kufanya yafuatayo:-</p> <p>(i) Kubuni na kupanua wigo wa vyanzo vya mfuko wa barabara ili kuongeza kiwango cha Mfuko.</p> <p>(ii) Kuandaa mkakati endelevu wa kukarabati barabara na madaraja nchini ili kuinua uhai wa miundombinu hiyo na kupunguza kwa kiwango kikubwa gharama za kuzikarabati.</p> <p>(b) Kutenga fedha za maendeleo ya barabara za miji ikiwemo Dar es Salaam, Arusha na Mwanza na kuangalia uwezekano wa kuunda chombo maalumu cha kusimamia na kuendeleza ujenzi wa barabara za mijini.</p> <p>(c) Kukamilisha ukarabati wa barabara zote ambao unaendelea na ujenzi kwa kiwango cha lami ambao umekwishaanza katika Barabara Kuu na Barabara za Mikoa kama ifuatavyo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Manyoni – Isuna (Km 54); • Kagoma – Biharamulo – Lusahunga (Km 154); • Ndundu – Somanga (Km 60); • Sumbawanga – Matai – Kasanga (Km 112); • Marangu – Tarakea – Rongai – Kamwanga (Km 98); • Minjingu – Babati – Singida (Km 222); • Korogwe – Handeni (Km 65); 	Wizara ya Miundombinu.

		<ul style="list-style-type: none"> • Mziha – Turiani – Magole (Km 84.6) • Dumila – Kilosa (Km 63) • Bariadi – Lamadi (Km 71.8); • Mbeya – Chunya – Makongolosi (Km 115); • Tanga – Horohoro (Km 65); • Masasi – Mangaka (Km 54); • Makofia – Msata (km 64); • Mwandiga – Manyovu (km 60); • Handeni – Mkata (km 54); • Kisarawe – Maneromango (Km 54); • Njombe – Makete (Km 109). • Barabara ya Kilwa/DSM (km 12); • Barabara ya Mandela (km 16); • Msimba – Ikokoto – Mafinga (Km 219); • Arusha – Namanga (Km 105); • Chalinze – Segera – Tanga (Km 245); • Isaka – Lusahunga (km 242) • Kwasadala-Masama (Km 12.2); • KiboshoShine-Kwa Raphael-International School (Km 43); • RauMadukani-Mawela-UruNjari (Km 12.5); • KiruaNduoni-Marangu Mtoni (Km 31.5); • Kahama Mjini (Km 5). <p>(d) Kuanza Ujenzi mpya na ukarabati kwa Kiwango cha Lami Barabara Zifuatazo:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bunda – Kisorya – Nansio (Km 93); • Tunduma – Sumbawanga (Km 230); • Rujewa – Madibira – Mafinga (Km 151); • Babati – Dodoma – Iringa (Km 523); 	
--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> • Sumbawanga - Kanyani - Nyakanazi (Km 562); • Nata - Fort Ikoma (Km 141); • Nzega - Tabora (Km 116); • Manyoni - Itigi - Tabora (Km 264); • Ipole - Koga - Mpanda (Km 255); • Makurunge - Saadani - Pangani - Tanga (Km 178); • Matai - Kasesya (Km 65); • Mangaka - Mtambaswala (Km 65); • Mto wa Mbu - Loliondo - Mugumu - Nata - Makutano (Km 452); • Kyaka - Bugene (km 59); • Mbinga - Mbambabay (Km 66); • Tunduru - Namtumbo (Km 194); • Kamwanga - Sanya Juu (Km 75); • Tabora - Urambo (Km 90); • Uvinza - Kidahwe (Km 77); • Daraja la Malagarasi na barabara zake (Km 48); • Uyovu - Bwanga - Biharamuro (Km 112); • Kisesa -Usagara (Km 17); • Namtumbo - Songea (Km 70); ▪ Peramiho - Mbinga (Km 78); ▪ Kawawa Jct - Mwenge - Tegeta (Km 17); • Segera - Same - Himo (km 261); • Makambako - Songea (km 295); • Mtwara - Masasi (km 200); • Arusha - Moshi - Himo - Holili (km140); • Arusha - Minjingu (km 104); • Nyanguge - Musoma - Sirari (km 262); na • Sanya Juu - Bomang'omba (Km 25). 	
--	--	--	---	--

			<p>(e) Kuzifanyia Upembuzi na Usanifu Barabara Zifuatazo:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tabora – Mambali – Bukene – Itobo – Kahama (Km 149); • Lupilo – Malinyi – Kilosa kwa Mpepo – Londo – Kitanda (km 396); • Ifakara – Mahenge (Km 67); • Kibondo – Mabamba (km 35); • Kolandoto- Lalago - Mwanhuzi - Matala - Oldeani Jct (km 328); • Omugakorongo – Kigarama – Murongo (km 105); • Mpemba – Isongole (Tanzania/Malawi) (km 49); • Soni – Bumbuli –Dindira – Korogwe (km 74); • Makofia – Mlandizi – Vikumburu (Km 148); • Kibaoni – Majimoto – Inyonga Km 162); • Mpanda- Ugala – Kaliua – Ulyankulu – Kahama (km 428); • Makongolosi- Rungwa – Mkiwa (km 412); • Mtwara – Newala – Masasi (km 209); • Handeni – Kiberashi – Kondoia – Singida (Km 460); • Kibaha – Mappinga (Km 23); • Geita-Bukoli-Kahama (Km 107); • Mbande-Kongwa Jct – Mpwapwa (Km 50). 	
	<i>(v) Vivuko</i>	65	<p>Kuandaa utaratibu wa kununua vivuko vipya vyenye uwezo wa kubeba tani 50 kila kimoja kwa ajili ya maeneo yafuatayo:-</p> <p>(a) Msanga Mkuu (Mtwara), (b) Rusumo (Kagera), (c) Itungi Port – Matema (Kyera) na</p>	Wizara ya Miundombinu.

			(d) Kilambo (Mtwara) kitakachotoa huduma kati ya Tanzania na Msumbiji.	
	<i>(vi) Madaraja</i>	66	<p>(a) Kuanza ujenzi wa daraja la mto Kilombero na daraja la mto Mwatasi katika mkoa wa Morogoro.</p> <p>(b) Kuanza ujenzi wa daraja la Malagarasi, Kigoma.</p> <p>(c) Kukamilisha maandalizi na kuanza ujenzi wa Daraja la Kigamboni ili kuunganisha Kigamboni na Jiji la Dar es Salaam.</p> <p>(d) Kuanza ujenzi wa daraja la Nangoo (Mtwara), Sibiti (Singida), Ruhekei (Mbinga) na Mbutu (Igunga).</p> <p>(e) Kuanza usanifu wa daraja la Ruhuhu (Ruvuma).</p>	Wizara ya Miundombinu.
	<i>(vii) Usafiri na Uchukuzi</i>	67	<p>(a) Kuendelea kuiimarisha Kampuni ya Reli Tanzania (TRL) kwa lengo la kuipa uwezo wa kutoa huduma bora kwa kusafirisha abiria na mizigo ya ndani na nchi jirani. Pia, reli itaendelezwa kama mhimili wa mpango wa maendeleo wa eneo la Ukanda wa kati.</p> <p>(b) Kushirikiana na Serikali za Rwanda na Burundi, kuanza ujenzi wa reli mpya kutoka Dar es Salaam kwenda Kigali (Rwanda) na Msongati (Burundi).</p> <p>(c) Kuimarisha Mamlaka ya Reli ya Tanzania na Zambia (TAZARA) kwa kuboresha miundombinu ya reli na kuendeleza juhudi za kubadilisha mfumo wa uendeshaji wa shirika kwa lengo la kuboresha huduma za abiria na mizigo.</p> <p>(d) Kujenga na kuimarisha miundombinu ya Reli na Bandari kwa kukamilisha mtandao wa reli na kuunganisha bandari ya Tanga na reli ya Arusha - Musoma:-</p>	Wizara ya Miundombinu.

			<ul style="list-style-type: none"> (i) Ujenzi wa bandari mpya eneo la Mwambani (Tanga), (ii) kuboresha reli ya Tanga - Arusha, (iii) kujenga reli mpya kati ya Arusha na Musoma, (iv) Kuboresha bandari ya Musoma. <p>(e) Kuanza ujenzi wa reli ukanda wa Mtwara kwa kuchukua hatua za maandalizi ya mradi wa ujenzi wa reli ya Mtwara - Mchuchuma - Liganga.</p> <p>(f) Kuendeleza huduma za uchukuzi kwenye maziwa kwa kuimarisha bandari za Kigoma, Mbamba Bay, Mwanza, Bukoba na Nansio.</p> <p>(g) Kuboresha huduma za uchukuzi katika Bandari za Mwambao :</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Kupanua bandari ya Dar es Salaam na Mtwara (ii) Kujenga bandari mpya Bagamoyo (iii) Kujenga magati katika bandari za Mafia na Lindi. <p>(h) Kutekeleza Programu ya Uwekezaji Katika Sekta ya Uchukuzi kwa kuvutia wawekezaji binafsi katika uendeshaji wa sekta ya uchukuzi kwa kuzingatia Sera na Sheria ya ushirikishaji wa sekta binafsi (PPP).</p> <p>(i) Kuimarisha usafiri wa anga ili uchangie kwenye pato la Taifa kwa kuchukua hatua zifuatazo:</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Kuimarisha na kuboresha kiwanja cha JNIA kwa kujenga jengo jipya la abiria na majengo mengine ya huduma za abiria. (ii) Kukamilisha na kutekeleza Mpango Kabambe wa Usafiri 	
--	--	--	--	--

			<p>wa Anga.</p> <p>(iii) Kukamilisha ujenzi wa kiwanja kipya cha Kimataifa cha ndege cha Songwe (Mbeya)</p> <p>(iv) Kuanza ujenzi wa kiwanja kipya cha Kimataifa cha ndege cha Msalato (Dodoma).</p> <p>(v) Kufanyia upembuzi na usanifu kiwanja cha ndege cha Kimataifa cha Bagamoyo.</p> <p>(vi) Kukamilisha uboreshaji wa viwanja vya ndege vya Mwanza na Mtwara.</p> <p>(vii) Kukamilisha uboreshaji wa viwanja vya ndege vya Mafia, Arusha, Mpanda, Sumbawanga Bukoba, Kigoma, Tabora na Shinyanga.</p> <p>(viii) Kuunda upya Shirika la Ndege la Taifa kwa kushirikisha sekta binafsi.</p> <p>(j) Kupunguza Msongamano wa Magari katika Jiji la Dar es Salaam kwa kufanya yafuatayo:</p> <p>(i) Kujenga barabara za juu (fly overs) kwenye makutano ya barabara maeneo ya Ubungo na TAZARA,</p> <p>(ii) Kupanua mtandao wa barabara za Jiji za Dar es Salaam kwa kujenga na kukarabati barabara zifuatazo:-</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mbezi (Morogoro road)-Malambamawili-Kinyerezi-Banana (Km 14.0); • Tegeta Kibaoni-Wazo-Goba-Mbezi Mwisho (Km 20.0); • Tangi Bovu-Goba (Km 9.0); • Kimara Baruti-Msewe-Changanyikeni (Km 2.6); • Kimara-Kilungule-External Mandela road (Km 9.0); • Ubungo Bus Terminal-Mabibo-Kigogo Round about (Km 6.4); • Kigogo Round About-Bonde la Msimbazi-Twiga/Msimbazi Junction (Km 2.7); 	
--	--	--	--	--

			<ul style="list-style-type: none"> • Tabata Dampo-Kigogo- Ubungo Maziwa External (Km 2.25); • Old Bagamoyo-Garden Road (Km 9.1); na • Jet Corner-Vituka-Devis Corner (Km 6.0). <p>(iii) Kuanzisha mradi wa mabasi yaendayo kasi (DART).</p>	
	<i>(viii) Kuimarisha Utabiri wa Hali Hewa</i>	68	<p>Kuimarisha Uwezo wa Utabiri wa Hali ya Hewa Nchini kwa kutekeleza yafuatayo:-</p> <p>(a) Kukamilisha na kutekeleza Sera ya Taifa ya Hali ya Hewa,</p> <p>(b) Kuiongezea uwezo Mamlaka ya Hali ya Hewa (TMA) ili iweze kutekeleza majukumu yake ipasavyo,</p> <p>(c) Kuendelea kutanua mtandao wa rada hadi kufikia rada saba nchi nzima,</p> <p>(d) Kuboresha miundombinu ya kutoa utabiri na mawasiliano katika kituo kikuu cha Utabiri wa hali ya hewa, na</p> <p>(e) Kuboresha mfumo wa kutoa taarifa za hali ya hewa mapema na kuhakikisha kuwa taarifa hizo zinafika kwa watumiaji mapema.</p>	Wizara ya Miundombinu.
	<i>(ix) Sayansi na Teknolojia</i> Kuweka msisitizo mkubwa katika suala la maendeleo na matumizi ya sayansi na teknolojia.	71	<p>Kuweka msisitizo mkubwa katika suala la maendeleo na matumizi ya sayansi na teknolojia kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>(a) Kutenga kila mwaka kiasi kisichopungua asilimia 1.0 ya pato ghafi la Taifa (GDP) kwa ajili ya Utafiti, Maendeleo na Maonyesho ya Matokeo ya Utafiti (R,D&D).</p> <p>(b) Kuchukua hatua za makusudi za kuimarisha Tume ya Sayansi na Teknolojia ili kiwe chombo kinachowaunganisha watafiti na wagunduzi wote nchini ili waweze kubadilishana uzoefu na kuwa na msukumo wa pamoja katika ujenzi wa msingi wa</p>	Wizara ya Mawasiliano, Sayansi na Teknolojia.

			<p>sayansi na teknolojia tunaouhitaji.</p> <p>(c) Kuishirikisha sekta binafsi katika kuchangia maendeleo na matumizi ya sayansi na teknolojia kwenye uzalishaji mali na utoaji wa huduma.</p> <p>(d) Kuandaa programu mahususi ya wataalamu wa kada mbalimbali kama vile za uhandisi, uganga wa binadamu na wanyama, madini, jiolojia na kilimo n.k. watakaojaza nafasi ambazo ni muhimu na za lazima katika kuyafikia malengo hayo ya dira.</p> <p>(e) Kufufua, kupanua na kuanzisha viwanda ili kukuza uzalishaji viwandani na kuongeza ajira ya wanasayansi.</p> <p>(f) Kuimarisha shughuli za kuatamia teknolojia (technology incubation) kabla ya kuzipeleka sokoni.</p> <p>(g) Kuandaa mazingira bora ya kusambaza teknolojia kwa watumiaji.</p> <p>(h) Kutumia vyombo vya habari kutoa taarifa muhimu za sayansi, teknolojia na ubunifu katika maendeleo ya kiuchumi na kijamii nchini.</p> <p>(i) Kuwatambua wagunduzi wetu na kuwapa rasmi hakimiliki za ugunduzi wao.</p> <p>(j) Kuboresha kwa kiwango kikubwa mishahara, marupurupu na mafao ya watafiti na wagunduzi wetu.</p>	
--	--	--	--	--

	(x) <i>Sekta ya Fedha</i>	73	<p>Kuimarisha Sekta ya Fedha kwa kutekeleza yafuatayo:</p> <p>(a) Kuendelea kuwaelimisha wananchi kuhusu umuhimu wa kuweka akiba na kutumia huduma za benki katika shughuli zao za kila siku za kifedha.</p> <p>(b) Kuendelea kupanua huduma za benki ili kuwafikia wananchi wengi zaidi.</p> <p>(c) Kuendelea kuwahamasisha wananchi ili waone umuhimu wa kujiunga na huduma za bima mbalimbali ili zitumike pamoja na mifuko ya hifadhi ya jamii katika kukuza uwekezaji katika uchumi.</p> <p>(d) Kulipatia ufumbuzi wa kudumu suala la riba za mabanki ili kuondoa tofauti iliyopo baina ya riba za mikopo na riba za amana na kuhakikisha kwamba mikopo ya muda mrefu ina riba ndogo.</p>	Wizara ya Fedha na Uchumi.
4.	<p>SERA YA UWEZESHAJI WANANCHI KIUCHUMI Kuendelea kutekeleza sera ya uwezeshaji wa wananchi kiuchumi.</p>	76	<p>Kuendelea kutekeleza sera ya uwezeshaji wa wananchi kiuchumi kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>(a) Kufufua kwa nguvu zote elimu yenye manufaa ya watu wazima nchini kote ili masomo ya ujasiriamali, uwezeshaji, urasimishaji wa biashara, kilimo, ufugaji na uvuvi yaweze kutolewa kwa wananchi wengi. Maandalizi kamili yafanyike ili elimu itakayotolewa iweze kuziingiza kwenye mfumo rasmi rasilimali na biashara za wanyonge ambazo bado ziko nje ya</p>	Wizara ya Fedha na Uchumi.

			<p>mfumo huo. Mafunzo hayo yalenge katika kuutokomeza umaskini wa wananchi walio wengi.</p> <p>(b) Kuhamasisha uanzishwaji wa ushirika wa kuweka na kukopa (SACCOS na VICOBA), wa mazao, ujenzi, uvuvi, biashara na aina nyingine za ushirika ili wananchi wengi zaidi wajiunge na ushirika na wawezeshwe kimitaji kupanua shughuli zao za uzalishaji mali. Serikali izingatie kwa ukamilifu uzoefu ambao umepatikana katika eneo hili la ushirika na iandae wataalam wengi wa ushirika ambao wataajiriwa kuimarisha na kuboresha sekta ya ushirika nchini kote.</p> <p>(c) Kuandaa mpango maalumu utakaowezesha utekelezaji makini wa Mkakati wa Kurasimisha Rasilimali na Biashara Tanzania (MKURABITA) kwa kuhakikisha kwamba upatikanaji wa hatimiliki za ardhi, leseni za biashara na mikopo ya kupanulia shughuli za wanyonge, unakuwa mwepesi ili shughuli za kuinua mapato ya wananchi na kupambana na umaskini zisicheleweshwe wala kukwamishwa na taratibu za mikopo.</p> <p>(d) Kukuza mifuko ya uwezeshaji, kuboresha usimamizi wake na taratibu za kutoa mikopo ya riba nafuu ili walengwa wengi zaidi waweze kunufaika nayo. Serikali iunde chombo cha wataalam makini na waaminifu watakaokabidhiwa jukumu la kusimamia na kuratibu shughuli hizo nchini kote ili ionekane wazi kwamba lengo la uwezeshaji kimitaji linazaa matunda yanayoboresha maisha ya wanyonge.</p>	
--	--	--	--	--

			<p>(e) Kuimarisha Benki ya Rasimali Tanzania (TIB) kwa kuongeza mtaji wake kwa kiwango kikubwa ili kuongeza nguvu ya uwekezaji katika kilimo.</p> <p>(f) Kuhamasisha wananchi kutumia fursa zinazotokana na kupitishwa kwa sheria zifuatazo:-</p> <p>(i) Sheria ya Mikopo na Karadha inayowawezesha wananchi kupata zana bora za kufanyia kazi.</p> <p>(ii) Sheria ya Dhamana ya Mikopo ya Nyumba inayowawezesha wananchi kujenga nyumba bora, na</p> <p>(iii) Sheria ya Umilikaji wa Sehemu ya Nyumba inayowawezesha wananchi kumiliki sehemu ya jengo kwa ajili ya makazi au shughuli mbalimbali.</p>	
	<i>Ajira na Uwezesaji Wananchi</i> Kujenga fursa za ajira hasa kwa vijana.	78	<p>(a) Kuimarisha na kupanua mafunzo ya vyuo vya maendeleo ya wananchi ili vipokee vijana wengi zaidi na kuwapatia mafunzo ya maarifa ya kisasa katika fani za kilimo, biashara, ufundi stadi na ujasiriamali.</p> <p>(b) Kufanya utafiti wa kina wenye lengo la kuandaa mpango wa muda mrefu utakaowashirikisha vijana katika shughuli mbalimbali za kiuchumi ili kuwajengea uwezo wa kujitegemea.</p> <p>(c) Kuimarisha Shirika la Tija la Taifa (NIP) ili kuongeza ufanisi na tija katika utekelezaji wa shughuli za uendeshaji wa uchumi</p>	Wizara ya Kazi, Ajira na Maendeleo ya Vijana.

			<p>nchini.</p> <p>(d) Serikali kuibua Mpango Kabambe wa kuwawezesha kiuchumi vijana wasomi walio tayari kujituma kwa kujiajiri ili watumie nguvu na maarifa waliyonayo katika kilimo, ufugaji, uvuvi wa kisasa. Mpango huo utawawezesha vijana hao kwa:-</p> <p>(i) Kuwaandalia na kuwapa mafunzo ya ujasiriamali na yanayohusu shughuli wanazokusudia kuzifanya;</p> <p>(ii) Kuweka utaratibu mwepesi wa kupata mikopo nafuu;</p> <p>(iii) Serikali kutenga maeneo makubwa ya ardhi kwa ajili ya mpango wa aina hii kwenye maeneo yanayozunguka miji, majiji na kwingineko.</p>	
	<p>Wafanyakazi Kuwa karibu na wafanyakazi na kuhakikisha kuwa matatizo yao yanatambuliwa na kushughulikiwa kwa ukamilifu na kwa wakati muafaka.</p>	79	<p>a) Kuendelea kuboresha mishahara ya wafanyakazi kwa kadri hali ya uchumi wa nchi utakavyoruhusu.</p> <p>(b) Kuimarisha na kufanya kaguzi za kazi, ikiwa ni pamoja na masuala ya afya na usalama mahali pa kazi.</p> <p>(c) Kusuluhisha na kuamua kwa wakati migogoro yote ya kikazi na kuimarisha ushiriki na ushirikishwaji wa wafanyakazi mahali pa kazi.</p> <p>(d) Kuhakikisha kwamba mishahara ya wataalamu wa ndani na nje wenye sifa na kazi zinazofanana wanalipwa mishahara</p>	<p>Ofisi ya Rais - Menejimenti ya Utumishi wa Umma.</p> <p>Wizara ya Kazi, Ajira na Vijana.</p>

			<p>inayolingana.</p> <p>(e) Serikali kuanzisha mchakato utakaohakikisha kwamba pamoja na kuthamini mchango wa kila mfanyakazi na kufanya kazi katika taaluma zao na kuziheshimu ni muhimu ione tofauti kubwa iliyopo kati ya malipo ya wafanyakazi wa ngazi za juu na wale wa ngazi za chini.</p>	
	<p><i>Vijana</i> Chama kinatambua umuhimu wa vijana ambao ni kundi kubwa la nguvukazi. Changamoto zinazowakabili ni pamoja na ukosefu wa ajira, elimu na maarifa ya kisasa katika uzalishaji mali, biashara na ujasiriamali.</p>	80	<p>(a) Kupanua mafunzo ya VETA yaweze kuchukua vijana wengi zaidi wanaofuzu elimu ya msingi ili waandaliwe kujiajiri wenyewe.</p> <p>(b) Kuwahamasisha vijana kuanzisha miradi ya kiuchumi na kujiunga katika vikundi vya ushirika wa kuweka na kukopa (SACCOS) na VICOBA na kuziwezesha kimitaji.</p> <p>(c) Kuwahamasisha vijana kujiunga na vituo vya ufundi stadi ili wapate stadi za kuwawezesha kujiajiri wenyewe.</p> <p>(d) Kuimarisha usimamizi na matumizi ya fedha za Mfuko wa Maendeleo ya Wanawake na Vijana katika Halmashauri zote ili uweze kuwanufaisha vijana wengi zaidi kupitia SACCOS zao.</p> <p>(e) Kushirikiana na wadau wengine katika kuimarisha vyama vya vijana vya ushirika wa akiba na Mikopo (SACCOS) ili viweze kutoa mikopo yenye masharti nafuu kwa vijana. Umuhimu wa kulipa mikopo kwa wakati utasisitizwa.</p> <p>(f) Kushirikiana na wadau wengine katika kufanya utafiti juu ya maeneo mengi ya ajira na kupanua wigo wa harakati za</p>	Wizara ya Kazi, Ajira na Vijana.

			<p>kiuchumi zinazozalisha ajira nyingi kama vile kilimo, ufugaji, uvuvi, biashara na viwanda vidogo vidogo ili kuongeza fursa za ajira kwa vijana.</p> <p>(g) Kuandaa na kuboresha mikakati na mipango mbalimbali ya malezi na makuzi bora kwa vijana yakiwemo mafunzo ya uraia mwema, maadili mema na uzalendo kwa nchi yetu.</p> <p>(h) Kutekeleza mipango endelevu ya kuwaandaa vijana wataalamu katika fani mbalimbali za maendeleo. Mkazo mkubwa wa maandalizi utawekwa kwenye ajira binafsi.</p> <p>(i) Serikali kuandaa mafunzo maalum kwa vijana ya kupenda kufanya kazi na kuwa waadilifu ili waweze kuajirika.</p> <p>(j) Serikali isimamie kikamilifu sheria ya ajira kwa wageni.</p> <p>(ki) Kuhamasisha ushiriki wa vijana katika ngazi mbalimbali za maamuzi ikiwa ni pamoja na kukamilisha uanzishaji wa Baraza la Vijana.</p>	
	<i>Hifadhi ya Jamii</i> Kuimarisha na kuendeleza hifadhi ya jamii.	81	<p>(a) Kufanya tathmini ya Mifuko ya Hifadhi ya Jamii na kurekebisha viwango vya mafao vinayotoa ili visipishane mno.</p> <p>(b) Kuanzisha na kuimarisha Mamlaka ya Udhibiti na Usimamizi wa Sekta ya Hifadhi ya Jamii.</p> <p>(c) Kuchukua hatua za makusudi za kupanua wigo wa kinga ya Hifadhi ya Jamii, ili Watanzania walio wengi waweze kufaidika</p>	Wizara ya Kazi, Ajira na vijana.

			<p>na huduma za mifuko ya jamii.</p> <p>(d) Kuelimisha jamii ya wafanyakazi na waajiri juu ya umuhimu wa Hifadhi ya Jamii kwa maendeleo ya wafanyakazi na ya nchi kwa ujumla.</p> <p>(e) Kuendelea kutumia uwezo wa kifedha uliopo katika kila Shirika la Hifadhi ya Jamii, kwa kuwekeza katika miradi mbalimbali ya maendeleo ya nchi.</p>	
5.	<p>HUDUMA ZA JAMII <i>(i) Elimu</i> Kuboresha, kuimarisha na hata kupanua elimu ya Awali hadi ya Chuo Kikuu na kuhakikisha kwamba elimu ya ngazi zote itakayotolewa nchini tangu sasa iwe ya ubora utakaowawezesha vijana wetu kuchukua nafasi zao stahiki katika Jumuiya ya Afrika Mashairiki na dunia kwa ujumla.</p>	84	<p>Serikali itachukua hatua za kuboresha, kuimarisha na hata kupanua elimu ya Awali hadi ya Chuo Kikuu na kuhakikisha kwamba elimu ya ngazi zote itakayotolewa nchini tangu sasa iwe ya ubora utakaowawezesha vijana wetu kuchukua nafasi zao stahiki katika Jumuiya ya Afrika Mashairiki na dunia kwa ujumla. Hivyo, lengo hilo litafikiwa kwa kuishirikisha sekta binafsi kwa ukamilifu katika kutekeleza yafuatayo:-</p> <p>(a) Elimu ya Awali</p> <p>(i) Kuhakikisha kwamba kila shule ya msingi ina darasa la Elimu ya Awali lenye madawati yanayolingana na hali ya watoto wa elimu hiyo.</p> <p>(ii) Kujenga vyoo kwa ajili ya watoto wa Elimu ya Awali ili wasiingiliane na wale wa shule za msingi.</p> <p>(iii) Kuandaa walimu wengi wa Elimu ya Awali na kuwapanga katika shule zinazohusika.</p>	Wizara ya Elimu na Mafunzo ya Ufundi.

			<p>(b) Elimu ya Msingi</p> <p>Kusimamia kwa ukamilifu utekekezaji wa Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Msingi awamu ya pili (MMEM II – 2007 – 2011) na kuandaa na kutekeleza awamu ya tatu (MMEM III):-</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Kununua na kusambaza vifaa vya kufundishia na kujifunzia katika shule zote. (ii) Kuimarisha Vituo vya Walimu (<i>Teacher Resource Centres</i>) katika Kanda na Halmashauri zote ili viweze kutoa mafunzo ya walimu kazini. (iii) Kuimarisha utoaji wa mafunzo kwa walimu wa masomo ya Hisabati, Kiingereza na Sayansi. (iv) Kuendelea kuweka msukumo katika uandikishaji wa watoto wote wa rika lengwa katika ngazi ya Elimu ya Msingi kufikia asilimia 100 mwaka 2015. (v) Kuinua kiwango cha uandikishaji wa watoto wenye ulemavu na wenye mahitaji maalumu. (vi) Kuendelea kuratibu na kusimamia upatikanaji wa maslahi ya walimu wa shule za msingi, sekondari, vyuo vya ualimu na kuyaboresha ili kuhakikisha kwamba mishahara itolewayo inazingatia hali halisi ya maisha na ya soko. (vii) Kuendelea kuimarisha ukaguzi wa shule na kuhakikisha 	
--	--	--	---	--

			<p>kuwa kila shule inakaguliwa angalau mara moja kwa mwaka na taarifa za ukaguzi kufanyiwa kazi.</p> <p>(viii) Kuhakikisha kwamba kila shule ya msingi ina walimu, madawati, vitabu vya kiada kwa kila somo vya kutosha. Uwiano wa mwalimu mmoja kwa kila wanafunzi 60 ufanyiwe kazi.</p> <p>(ix) Serikali Kuu ihakikishe kwamba kila Manispaa au Halmashauri ya Wilaya inajenga vyoo vya kisasa na vya kutosha katika shule zote za msingi ambazo ziko chini yake. Sekta binafsi ishirikishwe katika utekelezaji wa mradi huu.</p> <p>(x) Kuanzisha mradi kabambe wa ujenzi wa nyumba nyingi za walimu wa shule za msingi za vijijini kwa kuwashirikisha wadau wote. Utekelezaji uanzie katika Wilaya ambazo zina uhaba mkubwa wa nyumba za walimu.</p> <p>(xi) Kuongeza idadi ya wanafunzi watakaochaguliwa kuendelea na elimu ya sekondari kufikia asilimia 100 ifikapo mwaka 2015.</p> <p>(xii) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.</p> <p>(c) Elimu ya Sekondari</p> <p>Kusimamia kwa ukamilifu utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Sekondari awamu ya pili (MMES II - 2010 - 2014), kuandaa</p>	
--	--	--	---	--

		<p>na kutekeleza awamu ya tatu (MMES III):-</p> <ul style="list-style-type: none"> (i) Kuendelea kutekeleza azma ya kuwa na angalau shule moja ya kidato cha tano na sita kwa kila tarafa. (ii) Kuongeza idadi ya wanafunzi wa kidato cha 4 kwenda kidato cha 5 kufikia asilimia 50 ya watoto wanaofaulu ifikapo mwaka 2015. (iii) Kuendelea na Kuimarisha mafanikio tuliyofikia katika ujenzi wa shule za sekondari kwa kuongeza idadi ya walimu, kununua vifaa vya maabara, vitabu, kuimarisha Maktaba na kukabiliana na jambo lolote litakalopunguza ufanisi wa kiwango cha elimu katika shule hizo. (iv) Kuendelea kutekeleza mpango wa kujenga maabara ya Sayansi na ya Lugha katika kila Shule ya Sekondari ili kuboresha ufundishaji. (v) Kuendelea kutekeleza Programu ya kufundishia na kujifunzia kwa kutumia Teknolojia ya Habari na Mawasiliano katika Shule za Sekondari. (vi) Kuimarisha ufundishaji na ujifunzaji wa masomo ya Sayansi, Hisabati na Lugha na kuinua ufaulu wa masomo hayo. (vii) Kuendelea na mpango wa ujenzi wa nyumba za walimu hasa sehemu za vijijini na maeneo magumu kufikika. 	
--	--	---	--

			<p>(viii) Kuendelea kusimamia na kuimarisha michezo shuleni.</p> <p>(ix) Kupitia na kuimarisha mitaala ya elimu ya sekondari kulingana na mahitaji.</p> <p>(x) Kusimamia ubora wa miundombinu ya shule za sekondari ili kuleta ufanisi katika utoaji wa elimu.</p> <p>(xi) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.</p> <p>(xii) Kurudisha utaratibu wa kuzipelekea shule vitabu na vifaa ili kuhakikisha kwamba shule hazitofautiani katika upatikanaji na utumiaji wa vifaa hivyo.</p> <p>(xiii) Kuimarisha na kuboresha kwa kiwango kikubwa shule za vijana wenye vipaji maalumu ili lengo la kuzianzisha liweze kufikiwa kama lilivyokusudiwa tangu mwanzo.</p> <p>(xiv) Katika shule za sekondari, uwiano wa mwalimu mmoja kwa wanafunzi 45 uzingatiwe kama hatua ya kuinua ubora wa elimu hiyo.</p> <p>(d) Elimu ya Ualimu</p> <p>Kusimamia kwa ukamilifu utekelezaji wa Mkakati wa Maendeleo na Menejimenti ya Ualimu (<i>Teacher Development Management Strategy - TDMS</i>) katika utoaji wa mafunzo ya ualimu:-</p> <p>(i) Kuanzisha mafunzo ya walimu wa shule za msingi</p>	
--	--	--	---	--

			<p>watakaoandaliwa kufundisha masomo mawili tu ambayo kila mmoja anayamudu ili kuinua ubora wa elimu ya msingi.</p> <p>(ii) Kuandaa na kuendeleza walimu wanaofundisha masomo ya Sayansi, Hisabati na Lugha katika Shule za Msingi na Sekondari.</p> <p>(iii) Kuongeza udahili wa wanachuo katika mafunzo ya Ualimu tarajali ngazi ya Cheti na Stashahada.</p> <p>(iv) Kutoa mafunzo kwa walimu kazini ili kuimarisha na kuendeleza mbinu za ufundishaji kwa walimu.</p> <p>(v) Kutoa mafunzo ya TEKNOHAMA katika kufundishia na kujifunzia katika Vyuo vya Ualimu.</p> <p>(vi) Kuendelea kusimamia na kuimarisha michezo katika vyuo vya ualimu.</p> <p>(vii) Kuimarisha miundombinu ya vyuo vya ualimu ili kuleta ufanisi katika utoaji wa elimu.</p> <p>(viii) Kuboresha maabara ya vyuo vya ualimu vyenye mchepuo wa sayansi na kuvipatia vifaa na kemikali zinazotakiwa kwa ajili ya mafunzo ya vitendo katika vyuo hivyo.</p> <p>(ix) Kuandaa mitaala wa mafunzo yatakayojumuisha masomo ya mapinduzi ya kilimo, ufugaji, uvuvi na viwanda ili kupata wataalamu wa kufundisha masomo hayo. Uandishi</p>	
--	--	--	---	--

			<p>wa vitabu vya masomo hayo yaende sambamba na maandalizi ya mtaala huo.</p> <p>(x) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.</p> <p>(e) Elimu ya Juu</p> <p>Kusimamia kwa ukamilifu utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo ya Elimu ya Juu:-</p> <p>(i) Kuboresha utaratibu wa utoaji na urejeshwaji wa mikopo kwa wanafunzi wa Elimu ya Juu.</p> <p>(ii) Kupanua wigo wa utoaji wa mikopo ili kila mwanafunzi aliye na sifa ya kuingia chuo kikuu apate mkopo.</p> <p>(iii) Kukarabati, kupanua na kuimarisha miundombinu ya vyuo vikuu na vyuo vikuu vishiriki ili iweze kuhimili ongezeko kubwa la wanafunzi watakaomaliza elimu ya sekondari.</p> <p>(iv) Kuongeza udahili wa wanafunzi kwenye vyuo vya elimu ya juu.</p> <p>(v) Kuongeza idadi ya wanafunzi wa kike vyuo vikuu ili ifikie angalau asilimia 40 ya wanavyuo wanaodahiliwa kila mwaka.</p> <p>(vi) Kuandaa wahadhiri wa kutosha na wenye sifa za kufundisha kwenye vyuo vya elimu ya juu.</p>	
--	--	--	--	--

			<p>(vii) Kuunganisha vyuo vikuu na taasisi za utafiti kwenye mtandao ili kuimarisha utafiti wa pamoja, kupanua elimu kiwango cha uzamili na uzamivu.</p> <p>(viii) Kuratibu na kusimamia utoaji wa Elimu ya Juu iliyo bora na kufanyika kwa utafiti ili ziweze kutatua matatizo ya kijamii na kiuchumi.</p> <p>(ix) Kuimarisha mazingira ya utoaji wa Elimu ya Juu na maslahi yanayoendana nayo ili wahadhiri wavutiwe kujiunga na kubaki katika vyuo vya Elimu ya Juu na Vyuo Vikuu.</p> <p>(x) Kuimarisha utoaji wa Elimu ya Juu kwa njia ya Masafa na Elimu Mtandao.</p> <p>(xi) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.</p> <p>(f) Mafunzo ya Ufundi</p> <p>Kuandaa na kusimamia utekelezaji wa Mpango wa Maendeleo wa Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi:-</p> <p>(i) Kuongeza kasi ya upanuzi wa elimu ya ufundi na mafunzo ya ufundi stadi kwa kushirikisha sekta binafsi.</p> <p>(ii) Kuanzisha vyuo vya Ufundi Stadi angalau kimoja kwa kila wilaya ifikapo mwaka 2015.</p> <p>(iii) Kuendeleza mafunzo ya ufundi na kada za kati za fani</p>	
--	--	--	---	--

			<p>mbalimbali.</p> <p>(iv) Kuongeza idadi ya wahitimu wa vyuo vya ufundi stadi wenye sifa za kuendeleza progamu za elimu ya ufundi kuanzia ngazi ya ufundi sanifu hadi ngazi za juu.</p> <p>(v) Kuendelea kuhamasisha wanafunzi wa kike kujiunga na Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi.</p> <p>(vi) Kuimarisha miundombinu ya Vyuo vya Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi.</p> <p>(vii) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.</p> <p>(g) Elimu ya Watu Wazima Yenye Manufaa</p> <p>(i) Kuandaa na kutekeleza mpango kabambe wa Elimu ya Watu Wazima Yenye Manufaa nchini kote.</p> <p>(ii) Kuimarisha Mipango ya Elimu ya kujiendeleza ikiwa ni pamoja na Elimu Masafa na Ana kwa Ana.</p> <p>(iii) Kuimarisha utoaji wa Elimu Nje ya Mfumo Rasmi kupitia Mpango wa Elimu ya Msingi kwa Watoto Walioikosa (MEMKWA) kwa kushirikiana na wadau wengine.</p> <p>(iv) Kuinua ubora wa utoaji elimu ya watu wazima kupitia Mpango wa Uwiano Kati ya Elimu ya Watu Wazima na Jamii (MUKEJA).</p>	
--	--	--	---	--

			(v) Kuimarisha uwezo wa watendaji katika usimamizi na menejimenti ya programu za elimu katika ngazi zote.	
	(ii) <i>Afya</i> Kutoa kipaumbele katika maeneo yaliyoanishwa katika MKUKUTA na Malengo na Milenia ili wananchi wetu wawe wenye afya bora inayowawezesha kuzalisha mali na kutoa huduma mbalimbali.	85	(a) Kutekeleza Mpango wa Maendeleo ya Afya ya Msingi (MMAM), ambao unazingatia na kutoa kipaumbele katika maeneo yafuatayo:- (i) Upatikanaji wa rasilimaliwatu wenye ujuzi na wa kutosha katika Sekta ya Afya, (ii) Uwepo wa miundombinu ya huduma za afya na ustawi wa jamii kwa kukarabati na kujenga vituo vya kutolea huduma katika Afya na Ustawi wa Jamii hasa ngazi ya kijiji na kata, (iii) Kuongeza upatikanaji wa dawa, vifaa, vifaa tiba na vitenganishi katika vituo vya kutolea huduma; na (iv) Kuimarisha mfumo wa rufaa toka ngazi ya kijiji hadi Taifa. (b) Kuimarisha usafiri wa wagonjwa, vifaa vya huduma za afya na ustawi wa jamii, njia za mawasiliano ya simu, “redio call na Internet”, katika ngazi zote za utoaji wa huduma za afya na ustawi wa jamii, ili kuwezesha upatikanaji wa huduma za kawaida za dharura za rufaa, zilizo bora, pamoja na upatikanaji wa vifaa vya kuwawezesha watu wenye ulemavu kumudu maisha ya kila siku.	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii.

			<p>(c) Kuhakikisha vituo vyote vinapata dawa muhimu na vifaa vya teknolojia ya kisasa, ya kuchunguza na kutibu magonjwa ili kuboresha utoaji wa huduma za kinga, tiba na utengemao.</p> <p>(d) Kuimarisha nyenzo, vifaa na Mfumo wa ufuatiliaji na ukaguzi wa Huduma za Afya na Ustawi wa Jamii, pamoja na upatikanaji wa Taarifa na takwimu za Uendeshaji ikiwemo ufanyaji tathmini na utafiti, wa huduma za Afya na Ustawi wa Jamii.</p> <p>(e) Kuhakikisha kuwa, huduma za Bima ya Afya zinaboreshwa na kuungana na Mfumo wa Mfuko wa Afya ya Jamii (CHF) na Tiba kwa Kadi (TIKA), ili ziwafikie Wananchi na kuongeza asilimia za wanachama kutoka 7.7 hadi 30 ifikapo mwaka 2015.</p> <p>(f) Kuendeleza jitihada za kujenga uwezo wa ndani wa kutoa huduma ya matibabu ili kupunguza idadi ya wagonjwa wanaopelekwa nje ya nchi kwa matibabu hususan kwa maradhi ya moyo, figo, mishipa ya fahamu na saratani.</p> <p>(g) Kuboresha huduma za Ustawi wa Jamii, Serikali inatarajia kufanya yafuatayo:-</p> <p>(i) Kutafsiri sheria 3 zifuatazo, Sheria ya Mtoto Na. 21 ya 2009, Sheria ya usafirishaji Haramu wa Binadamu ya 2009 na Sheria ya Wenye Ulemavu ya 2010.</p> <p>(ii) Kutengeneza kanuni za utekelezaji wa sheria hizo.</p>	
--	--	--	---	--

			<ul style="list-style-type: none"> (iii) Kuhuisha miongozo iliyopitwa na wakati ili kuendana na mabadiliko ya kiuchumi na kijamii. (iv) Kufanya utambuzi wa watoto walio katika mazingira hatarishi katika wilaya 48 ambazo hazijafanya utambuzi. (v) Kupeleka huduma za ustawi wa jamii kwenye Halmashauri. (vi) Kutoa mafunzo kwa Maafisa Ustawi wa Jamii kwa ngazi za Shahada 30, Stashahada 20 na Udaktari 5. (vii) Kununua magari kwa makazi ya wazee 10 na vyuo 4 vya ufundi kwa watu wenye ulemavu. (viii) Kufufua vyuo 4 vya watu wenye ulemavu na kuvipatia rasilimali watu na fedha. (ix) Kuboresha Chuo cha Walezi wa Kulelea Watoto mchana Kisangara na Ilonga ili kutoa Wataalamu ngazi ya Cheti na Diploma. (x) Kujenga vyuo 2 vya Ustawi wa Jamii na Jengo la Ofisi ya Ustawi wa Jamii. (xi) Kuanza ujenzi wa Chuo Kikuu kipya cha Udaktari pamoja na hospitali ya kufundishia katika eneo la Mloganzila, Dar es Salaam ambacho kitakuwa na kitivo cha matibabu ya moyo, saratani na mishipa ya fahamu. Aidha, katika Chuo Kikuu cha Dodoma kinajengwa Chuo kishiriki cha Udaktari. 	
--	--	--	---	--

			<p>(h) Kuimarisha huduma ya matibabu ya wazee nchini kwa kuwapatia vitambulisho na kuyatungia sheria matibabu yao ya bure ili waweze kutibiwa katika vituo vyote vya matibabu bila ya usumbufu wowote.</p> <p>(i) Kuimarisha huduma za mama Wajawazito, Watoto Wachanga na Watoto walio chini ya umri wa miaka mitano, ili kuendelea kupunguza idadi ya vifo vyao kwa kutoa mafunzo ya huduma ya uzazi wa dharura na kuimarisha huduma za “EMOs” katika vituo vyote vya afya nchini.</p> <p>(j) Kuwajengea uwezo na kuimarisha ujuzi wa watumishi wa Sekta ya Afya na Ustawi wa Jamii, katika ngazi zote za kutolea huduma.</p> <p>(k) Kuvijengea uwezo vituo vinavyotoa huduma za afya na Ustawi wa Jamii nchini.</p> <p>(l) Kuimarisha udhibiti wa magonjwa yanayoambukiza, yasiyoambukiza na yale yaliyosahaulika.</p>	
	<p>(iii) Maji Kuendeleza Programu ya Maendeleo ya Sekta ya Maji.</p>	86	<p>(a) Kuongeza upatikanaji wa huduma ya maji safi na salama kufikia asilimia 65 vijijini na mijini asilimia 75 ifikapo mwaka 2015.</p> <p>(b) Kuandaa na kutekeleza mipango shirikishi ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za maji katika mabonde yote tisa kwa kuimarisha uwezo wa Ofisi za Mabonde hayo na Maabara za Maji. Mabonde hayo ni ya Mto Pangani, Rufiji, Wami/Ruvu, Ruvuma na Bubu; Maziwa ya Victoria, Nyasa na Tanganyika na</p>	Wizara ya Maji na Umwagiliaji.

		<p>Bonde la Kati (Ziwa Eyasi na Manyara).</p> <p>(c) Kuendelea kushirikisha kwa ukamilifu nguvu za wananchi katika hatua zote za kutoa huduma ya maji ikiwa ni pamoja na kupanga, kujenga, kuendesha na kumiliki miradi yenyewe kwa njia ya kueneza Kamati za Maji za Vijiji sambamba na kuimarisha mifuko ya maji.</p> <p>(d) Kuimarisha ushiriki wa Tanzania katika matumizi na usimamizi wa maji shirikishi.</p> <p>(e) Kuimarisha utunzaji wa vyanzo vya maji na kudhibiti uchafuzi wa mazingira.</p> <p>(f) Kuendeleza utekelezaji wa ujenzi wa malambo na mabwawa mapya, kukarabati na kufufua malambo ya zamani ili maji mengi zaidi yaweze kupatikana kwa ajili ya matumizi ya wananchi na mifugo.</p> <p>(g) Kutunga sheria itakayoiwezesha Serikali kuhakikisha kwamba upatikanaji wa maji unaongezeka nchini kwa njia ya kila shule, chuo, taasisi, wizara, hoteli, kiwanda, kata, vijiji na mtu binafsi atakayejenga nyumba ya kisasa mjini au kijijini anajenga miundombinu ya kuvuna na kutumia maji ya mvua.</p> <p>(h) Kutekeleza mradi mkubwa wa kufikisha maji katika miji ya Igunga, Nzega hadi Tabora kutoka mkoa wa Shinyanga.</p> <p>(i) Kuboresha huduma ya maji katika miji mikuu ya mikoa na wilaya kwa kukarabati na kujenga miundombinu ya maji safi na</p>	
--	--	--	--

			<p>majitaka.</p> <p>(j) Kuimarisha na au kuikarabati miradi ya kitaifa ya Wanging'ombe, Maswa, Mugango - Kiabakari, Handeni Trunk Main (HTM), Chalinze, Makonde na Kahama - Shinyanga ili iwe endelevu.</p> <p>(k) Kuhakikisha kwamba kila mamlaka ya maji mjini inadhibiti upotevu wa maji katika eneo lake lote kwa kukagua na kukarabati mara kwa mara miundombinu ya maji ili huduma itolewe kwa gharama nafuu.</p> <p>(l) Kujenga uwezo wa kuhudumia miradi ya maji vijijini kwa kutoa mafunzo ya wataalamu na mafundi wa maji.</p>	
6.	<p>MAENEO MENGINE <i>(i) Kuimarisha Muungano</i> Kujenga mazingira endelevu na kuimarisha fursa za kiuchumi miongoni mwa wananchi wa kila upande, ili waone na kuamini kwamba Muungano wa Tanganyika na Zanzibar sio tu ni ngao madhubuti ya Umoja, Amani na</p>	183	<p>Kuimarisha zaidi Muungano kwa faida ya pande zote mbili kwa kutekeleza yafuatayo:-</p> <p>(a) Kukamilisha ujenzi wa majengo na taasisi za Muungano ambazo zimeanzishwa Tanzania Zanzibar.</p> <p>(b) Kuimarisha utendaji wa Kamati ya Pamoja ya kutatua kero za Muungano kwa kuandaa utaratibu madhubuti wa vikao vya Kamati na utekelezaji wa haraka wa maamuzi yanayofikiwa.</p> <p>(c) Kuboresha uchangiaji na mgawanyo wa mapato ya Muungano.</p> <p>(d) Kuzifanyia mapitio na uboreshaji Sheria na Kanuni za Fedha zinazotawala ukusanyaji wa mapato chini ya TRA na ZRB upande wa Tanzania Zanzibar kwa lengo la kukuza ufanisi</p>	Ofisi ya Makamu wa Rais

	<p>Mshikamano wao, bali pia ni daraja lisilotetereka la kuwafikisha katika azma yao ya kuondokana na umaskini na kuharakisha maendeleo yao na Taifa kwa jumla.</p>		<p>katika ukusanyaji wa mapato hayo.</p> <p>(e) Kuboresha Sheria, Kanuni na taratibu za ajira ya watumishi katika Taasisi za Muungano ili utumishi huo uwe na sura muafaka ya ki - Muungano.</p> <p>(f) Kuimarisha utaratibu wa kuandaa na kutekeleza mikakati na mbinu za pamoja zenye lengo la kuinua uchumi wa pande zote mbili za Muungano.</p> <p>(h) Kuendeleza miradi ya pamoja ya kiuchumi, miundombinu na ya kijamii iliyokwishaanzishwa ikiwemo ya TASAF, MACEMP n.k.</p>	
	<p>Mapinduzi ya Zanzibar Serikali za SMT na SMT kuendelea kuchukua hatua za kuyalinda, kuyanenzi na kuyaendeleza mafanikio yote yaliyopatikana.</p>	184	<p>Kuchukua hatua za kuyalinda, kuyaenzi na kuyaendeleza mafanikio yote yaliyopatikana kwa kutekeleza yafuatayo:-</p> <p>(a) Kuendelea kuyalinda Mapinduzi hayo ikiwa ndio msingi wa maendeleo kamili, uhuru, haki, usawa wa binadamu na heshima ya kweli kwa Wazanzibari.</p> <p>(b) Kuendelea kuyalinda kwa nguvu zote na kuchukua hatua za kuyaendeleza mafanikio mbalimbali yaliyoletwa na Mapinduzi hayo, hususan ardhi, huduma za jamii (elimu, afya, maji) pamoja na kupiga vita aina zote za ubaguzi au upendeleo miongoni mwa wananchi.</p> <p>(c) Kuendelea kuheshimu Haki za Binadamu Demokrasia na Utawala Bora.</p>	Ofisi ya Makamu wa Rais

	<p>(ii) Utawala Bora Kuendelea kudumisha utawala bora nchini.</p>	185	<p>Kudumisha utawala bora nchini kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) Kuwahamasisha viongozi wa vyama vya siasa kuendesha shughuli za kisiasa kizalendo, wakizingatia wakati wote kwamba na wao ni wadau wa mstari wa mbele wa maendeleo ya Taifa letu. (b) Kujenga na kuimarisha zaidi matumizi ya dhana ya utatu baina ya Serikali, mwajiri na wafanyakazi katika kuleta utendaji kazi uliotukuka nchini mwetu. (c) Kuendelea kuimarisha utoaji wa elimu ya demokrasia katika ngazi zote na kujenga uvumilivu wa kisiasa nchini. (d) Kuhakikisha kwamba kuna usimamizi madhubuti wa matumizi ya fedha na rasilimali nyingine za umma kwa kusimamia ipasavyo uwajibikaji wa wote wanaohusika. Maadili ya viongozi wa umma yafuatwe kwa ukamilifu. (e) Kuendesha Serikali kwa kufuata Katiba ya Nchi, Sheria, Kanuni na Taratibu zilizowekwa. (f) Kutoa mafunzo ya Utawala Bora na Demokrasia. (g) Kusimamia utekelezaji wa Haki za Binadamu kama zilivyoielezwa katika Katiba ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Katiba ya Serikali ya Mapinduzi Zanzibar, Tamko la Haki za Binadamu la Umoja wa Afrika na Tamko la Umoja wa Mataifa. 	Ofisi ya Rais.
--	--	-----	---	----------------

			<p>(h) Kuifanyia marekebisho Sheria ya Manunuzi ya Vifaa kwa kupunguza urasimu ili kuharakisha uamuzi juu ya vitu vinavyotakiwa kununuliwa na kuchochea maendeleo ya nchi.</p> <p>(i) Kuona kuwa Serikali inateua Watendaji ambao ni wazalendo, waaminifu na waadilifu.</p> <p>(j) Kuimarisha nidhamu, uwajibikaji na kupiga vita urasimu katika maeneo yote ya uongozi na utendaji Serikalini.</p>	
	<p>(iii) Sekta ya Sheria Kuendelea kuimarisha Sekta ya Sheria.</p>	186	<p>Kuimarisha Sekta ya Sheria kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>(a) Pamoja na kuipongeza Serikali ya Awamu ya Nne kwa kuteua Majaji wengi wakiwemo Wanawake, jitihada hizo za Serikali ziendeleo pamoja na kuona kwamba Mahakama zote zinajengewa mazingira yatakayowawezesha kutimiza majukumu yake kwa ufanisi.</p> <p>(b) Kuhakikisha kuwa wanakuwepo pia wataalamu waliobobea katika Sheria za Mikataba na kwamba wanatumika ipasavyo wakati Serikali inapoandaa mikataba mbalimbali ya kitaifa na kimataifa.</p> <p>(c) Kuyatafutia ufumbuzi endelevu masuala ya mlundikano wa kesi mahakamani na la msongamano wa wafungwa magerezani.</p> <p>(d) Kupanua mafunzo ya Mahakimu wa Mahakama za Mwanzo na kuwapangia kazi ili utoaji wa haki katika ngazi za chini usicheleweshwe.</p>	Wizara ya Katiba na Sheria.

		<ul style="list-style-type: none"> (e) Kuboresha posho za Wazee wa Mahakama na kuhakikisha kwamba zinatolewa kwa wazee wote kwa wakati unaotakiwa. (f) Kuzifanyia marekebisho sheria za mirathi na zile zinazoonekana kuwakandamiza wanawake. (g) Kuanzisha na Kutekeleza Mpango maalum wa kuanzisha Ofisi za Mahakama Kuu katika kila Mkoa ili kusogeza huduma kwa wananchi. (h) Kukamilisha Mchakato wa kutenganisha shughuli za upelelezi na uendeshaji mashtaka. (i) Kutekeleza Mpango wa Uboreshaji wa Mfuko wa Sheria hususan ujenzi wa majengo ya Mahakama ya ngazi zote na kuajiri Majaji na Mahakimu wa kutosha. Mfumo wa elektroniki katika kuendesha mashauri na kuhifadhi nyaraka za mashauri utanzishwa. (j) Kuweka mfumo wa Kuwasaidia wananchi wasiojiweza kupata msaada wa Kisheria. (k) Kupeleka huduma za Mahakama karibu na wananchi ikiwa ni pamoja na kujenga masjala ya Mahakama ya Biashara Dodoma. (l) Kuendelea kuimarisha na kuongeza kasi ya usikilizaji wa migogoro ya nyumba na Ardhi ili kuwezesha wananchi kuendelea na shughuli za uchumi. (m) Kuyawekea mfumo wa sheria maagizo mbalimbali ambayo 	
--	--	---	--

			<p>hutolewa kama amri halali na viongozi wakuu wa nchi yetu kuhusu maendeleo yetu ili utekelezaji wa maagizo hayo upate nguvu ya sheria.</p> <p>(n) Kuendelea kupunguza mlundikano wa mahabusu katika magereza.</p>	
	<p><i>(iv) Demokrasia na Madaraka ya Umma</i></p> <p>Kukuza na kuendeleaza demokrasia nchini na kuimarisha madaraka ya Umma.</p>	187	<p>(a) Kuhakikisha kwamba NGOs kutoka nje zinajishughulisha na majukumu ambayo zimeandikishwa kufanya na kwamba hazipati nafasi ya kujiendesha kinyume na makusudi hayo.</p> <p>(b) Kuendelea kuzijengea uwezo Mamlaka za Serikali za Mitaa katika kusimamia rasilimali watu na fedha ili zitumike kuharakisha maendeleo ya Wilaya au Manispaa inayohusika.</p> <p>(c) Kuhimiza utekelezaji wa Sheria ya Ardhi namba 4 na 5 ya mwaka 1999 katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa.</p> <p>(d) Kuboresha usimamizi na udhibiti wa fedha katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa.</p>	OWM - TAMISEMI
	<p><i>(iv) Mapamba no Dhidi ya Rushwa</i></p> <p>Kukomesha madhara ya rushwa.</p>	189	<p>Kuimarisha na kuendeleza mapambano dhidi ya rushwa kwa kutekeleza yafuatayo:-</p> <p>(a) Kuendelea kuimarisha na kuboresha kwa kiwango kikubwa mfumo wa upelelezi wa makosa, uendeshaji wa kesi na utoaji wa haki mahakamani kwa lengo la kudhoofisha vishawishi vya rushwa.</p> <p>(b) Kuendesha mafunzo ya elimu ya uraia kwa wananchi ili</p>	Ofisi ya Rais

			<p>kuwahamasisha wajue madhara ya rushwa na kuwataka waichukie rushwa katika sura zake zote.</p> <p>(c) Kutoa mafunzo kwa watumishi wa umma juu ya maadili ya kazi na mbinu za kupambana na rushwa ili waweze kujiepusha na rushwa katika ofisi zote za umma.</p> <p>(d) Kuendelea kuimarisha uwezo wa vyombo vyote vya dola vinavyopambana na rushwa ili viweze kutoa mchango mkubwa zaidi.</p>	
	<p><i>(vi) Ulinzi na Usalama</i></p> <p>Kuimarisha mafanikio yaliyopatikana ili Vyombo vya Ulinzi viendeleo kutekeleza majukumu yake kwa ujasiri, uzalendo na uadilifu wa hali ya juu.</p>	191	<p>(a) Kuendelea kuimarisha na kuboresha zaidi mafunzo ya aina zote ya vyombo vya ulinzi.</p> <p>(b) Kuwapatia wananchi mafunzo juu ya ulinzi shirikishi ili wawe tayari kujilinda katika maeneo yao.</p> <p>(c) Ili kukabiliana na tatizo linalowafanya wanajeshi wetu kuishi uraiani, mpango maalumu unaolenga katika kulitatua tatizo hili utaanzishwa.</p> <p>(d) Halmashauri za Majiji, Manispaa na Miji zitakiwe kuanzisha vikosi vya rasmi vya usalama wa raia ili kuimarisha ulinzi katika maeneo hayo.</p> <p>(e) Kujenga vituo vya Polisi katika kila Tarafa nchini.</p> <p>(f) Kuimarisha shughuli za uzalishaji mali na wa mbegu bora za mazao na mifugo katika maeneo ya Magereza na JKT.</p>	Wizara a Ulinzi na JKT.

			(g) Kuendelea na mpango wa kuimarisha na kupanua mafunzo ya JKT na JKU kwa vijana wa mujibu wa sheria ili kuwapatia fursa ya kujifunza juu ya ulinzi, kujenga Taifa, uzalendo na umoja wa kitaifa.	
	<p><i>(vii) Hifadhi ya Mazingira</i></p> <p>Kuhakikisha kuwa kazi iliyoanza ya hifadhi ya mazingira inakuwa endelevu.</p>	193	<p>(a) Kuimarisha zoezi la kitaifa la kupanda miti na miti ya asili kila mwaka katika maeneo yaliyotengwa kwa ajili hiyo. Viongozi wa Vitongoji, Mitaa, Vijiji na Kata watakiwe kukagua mara kwa mara miti iliyopandwa ili kuhakikisha inakua. Aidha, miti ipandwe katika maeneo ya shule, barabara, zahanati ya kijiji, Kituo cha Afya na makazi ya watu. Wakuu wa maeneo hayo wahakikishe lengo la kupanda miti linafanikiwa.</p> <p>(b) Serikali za Vijiji na Halmashauri za Wilaya na Manispaa zitunge sheria ndogo za hifadhi ya misitu.</p> <p>(c) Kusimamia utekelezaji wa sheria ya hifadhi ya mazingira katika vyanzo vya maji na kusimamia utekelezaji wa mkakati wa usafi katika fukwe.</p> <p>(d) Serikali ichukue hatua ya kuandaa sera na kutunga sheria itakayosimamia matumizi ya nishati mbadala ili kupunguza uharibifu wa mazingira.</p> <p>(e) Kupunguza gharama ya vifaa vya nishati mbadala ili wananchi wanaojenga nyumba za kisasa vijijini watumie nishati hiyo badala ya kuni na mkaa wa miti.</p> <p>(f) Kuhimiza na kuhamasisha ufugaji wa kisasa vijijini ili uwe</p>	Ofisi ya Makamu wa Rais.

			<p>kichocheo cha hifadhi ya mazingira.</p> <p>(g) Serikali iimarisha usimamizi wa viwanda na biashara kutochafua mazingira.</p> <p>(h) Kutekeleza mradi wa vijiji vya mfano vya hifadhi ya mazingira (eco village).</p> <p>(i) Vipeperushi vyenye mafunzo rahisi ya hifadhi ya mazingira viandaliwe, vichapishwe kwa wingi na vitumike kwenye mafunzo ya Elimu Yenye Manufaa nchini kote.</p> <p>(j) Kufanya tathmini ya athari za kimazingira katika miradi ya ujenzi.</p>	
	<p><i>(viii) Kujenga Uwezo wa Kukabili Majanga</i></p> <p>Kujizatiti katika kujenga uwezo mkubwa wa kukabiliana na majanga.</p>	195	<p>Kujenga uwezo mkubwa wa kukabiliana na majanga kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>(a) Kuhakikisha kwamba wakati wote Taifa lina chakula cha kutosha kwenye hifadhi yake.</p> <p>(b) Kuimarisha vikosi vya Zimamoto vyenye uwezo mkubwa wa wataalamu na zana za kisasa katika kukabiliana haraka na mioto mikubwa.</p> <p>(c) Kuimarisha vikosi vya uokoaji majini vyenye zana bora za kazi na kuwapanga katika mikoja inayopakana na bahari na maziwa makuu tayari kwa kutoa huduma hiyo.</p> <p>(d) Kuandaa vikosi vya wahandisi wa ujenzi jeshini na uraiiani</p>	Ofisi ya Waziri Mkuu.

			<p>ambao watakuwa tayari wakati wa mafuriko kupambana ipasavyo na majanga mbalimbali.</p> <p>(e) Kushirikiana na Halmashauri za Jiji, Manispaa, Miji na Wilaya kujenga uwezo wa vyombo vya dola katika kudhibiti na kukabiliana na majanga ya aina mbalimbali.</p> <p>(f) Kuimarisha Idara ya Maafa iwe na uwezo mkubwa wa kushughulikia maafa nchini kwa kuiwezesha iwe Taasisi inayojitegemea na yenye ofisi za Kanda.</p> <p>(g) Kuimarisha ushirikiano baina ya nchi yetu na nchi nyingine katika kupambana na maafa hususani katika nchi za Afrika Mashariki.</p> <p>(h) Kuanzisha utaratibu wa kawaida wa kuuza nchini maboya madogo yanayovaliwa ili wavuvi na wananchi wanaosafiri kwa mitumbwi waweze kuyanunua kwa ajili ya usalama wa safari zote za majini.</p>	
	<p>(ix) Vyombo vya Habari</p> <p>Kulinda mafanikio yaliyopatikana na kuendeleza uhuru wa vyombo vya habari.</p>	196	<p>(a) Kuhakikisha kwamba matangazo ya Shirika la Utangazaji Tanzania (TBC) yanasikika nchini kote.</p> <p>(b) Kuandaa Sheria ya kusimamia Vyombo vya Habari ambayo pamoja na mambo mengine itaondoa mianya inayosababisha ukiukwaji wa maadili ya uandishi wa habari.</p> <p>(c) Kutilia mkazo mafunzo kwa Maafisa wa Habari na Wasemaji wa Wizara na Taasisi nyingine za Serikali.</p>	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo.

			<p>(d) Kuendelea kuimarisha uwezo wa Idara ya Habari (MAELEZO) kama Msemaji Mkuu wa Serikali.</p> <p>(e) Kuendelea kuhamasisha Halmashauri kuanzisha Vituo vya Radio na Televisheni.</p>	
	<p><i>(x) Mambo ya Nje</i></p> <p>Kuendelea kuboresha utekelezaji wa Sera ya Diplomasia ya Uchumi.</p>	198	<p>(a) Kuendelea kuitangaza nchi yetu kama moja ya nchi duniani zenye mazingira muafaka kwa ajili ya uwekezaji kutokana na historia yake ya miaka mingi ya amani, umoja, utulivu na mshikamano wa kitaifa.</p> <p>(b) Kuendelea kutangaza na kutetea utajiri mkubwa wa vivutio vya utalii tulivyonyavyo na kuvutia watalii wengi kutoka mabara yote ya dunia waje kuviona.</p> <p>(c) Kuendelea kuzitafutia masoko bidhaa zetu zenye ubora unaotakiwa katika nchi za nje kwa kushauriana na wazalishaji wa ndani wa bidhaa hizo.</p> <p>(d) Kuendelea kuzielewa vema athari na fursa za utandawazi kwa nchi changa na kutoa ushauri kwa nchi yetu kwa kadri itakavyoonekana inafaa.</p> <p>(e) Kuendelea kudai haki ya uwakilishi wa Afrika katika Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa kwa kuzingatia hoja ya wingi wa agenda zinazojadiliwa na kuamuliwa na Baraza hilo bila ya uwakilishi wetu.</p> <p>(f) Kuongeza uwakilishi wetu nje kwa kufungua Balozi mpya na kuongeza umiliki wa nyumba za makaazi na ofisi za Ubalozi</p>	Wizara ya Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Kimataifa.

			<p>katika Balozi zetu nje kwa kadri hali itakavyoruhusu.</p> <p>(g) Kuendeleza Sera ya Ujirani Mwema na nchi jirani.</p> <p>(h) Kujenga mahusiano ya kirafiki na ushirikiano wa kiuchumi na vyombo mbalimbali vya Kikanda na Kimataifa, unaozingatia maslahi makubwa ya Taifa letu.</p> <p>(i) Kuendelea kuzishinikiza nchi tajiri kutekeleza ahadi yao ya kutenga asilimia 0.7 ya Pato la Taifa la nchi zao kwa ajili ya misaada kwa nchi maskini.</p> <p>(j) Kuendeleza mchakato wa kuitambua Jumuiya ya Watanzania wanaoishi ughaibuni na kuweka utaratibu utakaowawezesha kuchangia maendeleo ya Taifa lao.</p>	
	<p>(xi) Utamaduni na Maendeleo ya Michezo</p> <p>Kuweka msukumo mkubwa katika maendeleo ya utamaduni na michezo.</p>	200	<p>Kuweka msukumo mkubwa katika maendeleo ya utamaduni na michezo kwa kuchukua hatua zifuatazo:-</p> <p>Utamaduni</p> <p>(a) Kuona kwamba maeneo yote muhimu ya kihistoria nchini (<i>historical sites</i>) yanaimarishwa na kutunzwa ili kukuza utalii na maendeleo ya vizazi vijavyo.</p> <p>(b) Kuendeleza utekelezaji wa uamuzi wa kuanzisha Makao Makuu ya “Urithi wa Ukombozi wa Bara la Afrika”.</p> <p>(c) Kuhakikisha kwamba lugha ya Kiswahili ambayo ni kielelezo cha utaiifa na utamaduni wetu, inaendelezwa nchini na</p>	Wizara ya Habari, Utamaduni na Michezo.

			<p>kimataifa na kuona kwamba kinatumiwa kwa ufanisi.</p> <p>(d) Kuendelea kufanya tafiti za amali za tamaduni na kusambaza matokeo.</p> <p>(e) Kuanza mchakato wa kujenga Jumba la Utamaduni Kiromo (Bagamoyo).</p> <p>(f) Kubaini wasanii mahiri na wenye vipaji na kuwaendeleza.</p> <p>(g) Kufanya utafiti wa lugha za asili ili kuzihifadhi na kupata misamiati kwa kukuza Kiswahili pamoja na kusambaza istilahi za Kiswahili zinazokidhi mahitaji ya taaluma mbalimbali.</p> <p>Michezo</p> <p>(a) Kuonesha wazi kibajeti umuhimu wa michezo katika mipango yetu ya maendeleo ikizingatiwa kwamba zama hizi zimeufanya utamaduni na michezo kuwa sehemu ya Diplomasia ya Uchumi wa nchi inayohusika.</p> <p>(b) Kuishirikisha kwa ukamilifu sekta binafsi katika kuendeleza fani mbalimbali za michezo.</p> <p>(c) Kuweka mkakati endelevu wa kuinua na kuendeleza michezo ya riadha nchini.</p> <p>(d) Kuandaa mkakati wa kuwatambua vijana wenye vipaji mbalimbali vya michezo na kuwaendeleza.</p>	
--	--	--	--	--

			<p>(e) Kuendelea kufundisha walimu wa michezo mbalimbali.</p> <p>(f) Kuandaa mashindano ya michezo kwenye ngazi ya vijiji, kata, tarafa hadi Taifa.</p> <p>(g) Kuendelea kutenga maeneo ya wazi kwa ajili ya michezo.</p> <p>(h) Kuanza kutekeleza Awamu ya Pili ya Ujenzi wa Uwanja wa Taifa.</p> <p>(i) Serikali kwa kushirikiana na Sekta binafsi kutoa utaalamu na mafunzo ya miundombinu na vifaa vya michezo kwa Halmashauri na wadau mbalimbali.</p> <p>(j) Kuendelea kukiimarisha Chuo cha Michezo Malya pamoja na kuendeleza michezo katika Shule na Vyu.</p> <p>(k) Kuitumia michezo kama nyenzo ya kuwaunganisha vijana wenye vipaji mbalimbali katika kufanya mambo makubwa ya kitaifa.</p> <p>(l) Kulinda na kudumisha sheria ya viwanja vyote vya michezo nchini na kudhibiti uvamizi.</p>	
	<p>(xii) Kuyaendeleza Makundi Mbalimbali:</p> <p>(a) Watoto</p> <p>Kuendeleza malezi</p>	203	<p>(a) Kukamilisha Sera ya Malezi na Makuzi ya Mtoto.</p> <p>(b) Kusimamia utekelezaji wa Sheria ya Mtoto (2009) kwa ajili ya</p>	<p>Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na</p>

	<p>(b) Wanawake</p> <p>Kuwahusisha wanawake katika siasa, uongozi na modenaizesheni ya uchumi wetu.</p>	204	<p>(a) Kuongeza nafasi na fursa katika kuwateua wanawake kushika nafasi mbalimbali za uongozi, utawala na menejimenti ndani ya Serikali na taasisi zake.</p> <p>(b) Kuongeza nafasi za uwakilishi wa wanawake kwa lengo la kufikia asilimia 50.</p> <p>(c) Kuimarisha mifuko mbalimbali ya uwezeshaji wa wanawake na kuhamasisha vyama vya kuweka na kukopa (SACCOS na VICOBA).</p> <p>(d) Kuendelea kuwahamasisha wanawake kutumia fursa za kiutendaji na kisiasa ambazo zipo katika nyanja mbalimbali kitaifa, kikanda na kimataifa.</p> <p>(e) Kuimarisha mifuko iliyopo ya mikopo ili wanawake wengi zaidi waweze kufaidika kutokana na mifuko hiyo.</p> <p>(f) Kuimarisha Benki ya Wanawake Tanzania (TWB) kwa kuongeza mtaji ili iweze kutoa huduma zake katika maeneo mengi zaidi nchini.</p> <p>(g) Kuendelea kupiga vita mila na desturi zinazowabagua wanawake na kutekeleza Mikataba ya Kimataifa inayohusu maendeleo ya wanawake.</p> <p>(h) Kuendelea kuimarisha Vitengo vya Jinsia katika Wizara, Taasisi na Idara za Serikali.</p>	Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia na Watoto.
--	--	-----	---	---

	<p>(c) Watu wenye Ulemavu</p> <p>Kuendelea kutafsiri kwa vitendo kwamba watu wenye ulemavu wanastahili kupata haki zote za kiraia na kibinadamu chini ya Katiba na Sheria za Nchi.</p>	206	<p>(a) Kuendelea kupanua na kuimarisha fursa za kisiasa, kiuchumi na ajira kwa watu wenye ulemavu.</p> <p>(b) Kuimarisha na kuboresha mbinu za ulinzi wa watu wenye ulemavu wa ngozi.</p> <p>(c) Kuhakikisha kwamba ujenzi wa majengo yanayotoa huduma kwa umma yanajengwa kwa kuzingatia mahitaji ya raia hao.</p> <p>(d) Kuendelea kuboresha shule za watu wenye ulemavu kwa kuwapatia walimu wenye taaluma ya kuwafundisha na zana za kufundishia.</p> <p>(e) Kubaini watu wenye ulemavu wanaoweza kufanya kazi za uzalishaji mali katika maeneo wanakoishi na kuwawezesha ili waweze kujiajiri.</p>	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii.
	<p>(d) Wazee</p> <p>Kuimarisha na kuboresha mipango na taratibu za utoaji wa huduma kwa wazee.</p>	208	<p>(a) Kutunga sheria itakayotawala utoaji wa haki ya matibabu bure kwa wazee wasiojiweza katika vituo vya matibabu huko wanakoishi. Chini ya sheria hiyo kila mzee apatiwe kitambulisho kwa ajili hiyo ili wazee waweze kutibiwa kwa uhakika bila ya usumbufu wowote.</p> <p>(b) Kuendelea kuboresha mafao ya wazee wanaostaafu ili yaendane na hali halisi ya gharama za maisha na matakwa ya soko ili maisha yao tulivu yachangie vema katika amani ya nchi kwa ujumla.</p> <p>(c) Kuendelea kutumia uzoefu, hekima na busara zao kwa kadri</p>	Wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii.

			<p>inavyowezekana.</p> <p>(d) Kuendelea kuwawezesha kiuchumi kwa kiwango fulani wazee ambao wataonekana kuwa bado wana nguvu za uzalishaji mali.</p>	
	<p><i>(xiii)Kuhamia Makao Makuu Dodoma</i></p> <p>Uamuzi wa kuhamishia Dodoma makao makuu ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, uliotangazwa na Baba wa Taifa Mwl. Julius Kambarage Nyerere mwaka 1973, ulifanywa kwa kuzingatia sababu za kudumu.</p>	211	<p>(a) Kuandaa mpango thabiti wa kuhamia Dodoma hatua kwa hatua. Katika mpango huo, Mpango Mji wa Dodoma (Master Plan) utazamwe upya ili kuhakikisha kuwa majengo ya Serikali yanajengwa upya Chamwino kwa kuanzia na majengo ya ofisi na makazi ya Rais (Ikulu).</p> <p>(b) Kuihamasisha Sekta binafsi kushiriki katika ujenzi wa hoteli za kisasa, viwanda, hospitali, n.k. katika maeneo ya Manispaa yaliyotengwa na yatakayoendelea kutengwa.</p> <p>(c) Kutunga sheria ya kutambua mji wa Dodoma kuwa Makao Makuu ya Nchi.</p> <p>(d) Kuanzia sasa majengo mapya ya Wizara za Serikali yajengwe Dodoma badala ya Dar es Salaam.</p>	Ofisi ya Waziri Mkuu.